Контрольный экземпляр

Масса а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьлла 1923 шера денз ● ЕРА, 31 МАЙ, 1984 ШУ. ● № 65 (6943). Мах, 3 кап.

РЕСПУБЛИКА ИНДУСТРЕ РАПОРТ ДЕННАД

КПСС XXVI съездан кхуа тІехьарІа хиннача КПСС ЦК Пленумийн решенеш кхочуш а еш, цхьайтталагІча пятилетка дийлагІча шера планаш хенал хьалха кхочушъяра шерра социалистически яхь йоьрналыча Нохч - ГІалгІай АССР индустре болхлоша 1984 шера 28 мае кхоачушъяьй продукци вахалъяхарен дукхагІйола наделеш арахецарен пхе бетте йола производствени программа. Ер бутт боьлехьа планагІа хаьрхІачул совгІа мехкага дІакхочаргтьх 15 миллион совгІа сома мехьа йола тайп - тайпара продукци.

Ниша календарагІа къахьегаш я дукха производствени коллективаш. Социалистически яхье хьалха латт химически, машинангъеча, хьуна, кхачан, индустре кхы цхьадалча доакъой белхлой.

Планал совгІа мехкдаьттан газ яккхара тІайща социалистически декхараш толаме кхоачашдеш ба республика мехкдаьттахой.

ТІайща планаш заданеш социалистически декхараш тІехкхоачашду «Старогрознефть» НГДУ, СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически завода, «Оргтехника» яхача Грозненски производствени объединене, Нохч-ГІалгІай цементни завода, «Чеченингушпромстрой» гІишлон управленена чуйоагІача Аргунски аьшкабетонни конструкцей завода, шурий промышленноста объединене, кондитерски фабрика, кхы дукхача предприятей коллективаша.

Оттальча заданел совгІа къахьегама овсарле цхьа процент лакхъярах арахецача продукцега дІабода мах ах процент заданел лохбарах тІайща встречни планаш толаме кхоачашдо индустре дукхача коллективаша.

Доатгора - энергетически ресурсех дикагІа пайда ийбара тІаерзаль йола мероприятеш чакх а йоахаш, промышленноста болхлоша дика толмаш даьхаш электроэнерги, йоахала энерги, доатгор, Іаьржача метал-ла прокат кхоара даькъе.

Заводашка а фабрикашка а балха юкъеяхул Іилман - технически прогресса карагІдаймараш, къахьегам вІаштІехьбоаккхилга эргадахкха тоаъдаь, чІогІъяьй къахьегама дисциплина, балха массе а йолча участкашкара бехктохкам айбаь.

Республика производствени коллективаша шоай къахьегама низаш тІадераьдаьд балха тІа ийслуш дола кхоачамбоаларан дІададахара, болх тІехьететташ йола моттигаш ца ийсъалийтара, оттаьча планал совгІа къахьегама овсарле цхьа процент лакхъяре, арахецача продукцега дІабодаш бола мах ах процент лохбара, 1984 шера а бІаргтІача цхьайтталагІча пятилетка а планаш хІара коллективаца толаме кхочушъайтара.

Тхьавх шу да Грозненски «Автоспецоборудование» яхача опытно - экспериментальни завода хьаша машинист [redacted] Шамурзаева ТІауса болх бу. Ший декхараш дика кхоачашдеш хьайоагІа из. Ший бехкагІа цо бахьи тІо хьонзам хаьийта цхьа моттиг ийслац. Иштта болх беш йолча ТІауса эттара кхоанкхорца коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цІе елар. Иштта цунна шоай «Къахьегама йатерал» яха медаль а.

СУРТА ТІА: хьаша машинист ТІ. Шамурзаева.

И. ПЛИЕВА сурт.

К. У. ЧЕРНЕНКО ОТВЕТ

Хьамсара господин Петра Келли.

Оаха кхетаду ядерни, химически, кхы тайпа герз юкъедаккха тарлуш хилархь Іа ду сагот. Иштта саготдара деррига бахьанаш долаш да, хІана аьлча, кердача ядерни ракетаита тІехьа Малхбузен Европе, эттара хьалха шун мехка, химически тІема кхоачаш нерда партеш а хІаьта иштта нейтронни герз а чудаьхьа безам болаш ба цхьабараш.

Цуща дувзадена дагадохийтача мегаргдолаш да нах цхьатарра боабеш [redacted] герза нерда тайпаш шоай территоре тІа оттаде доладаь е оттадайта лерхІаш йолча паччахьалкхений ньаьсттача бехктохкама хьакъехьа. Цар шоай халкъий кхела хьалхара санна, иштта европейски машаран дунен [redacted] юкъерча ерригача кхерамзененаш хьалхарча а бехктокхама.

Іа хетт, ФРГ-еха духьала ядерни е химически герз юкъедаккхара торо дІа миннта йоаккхаргья, цу гІулакха махагІа условеш я цо кхоачашъе езараш, яхаш. Условеш, тхона хетачох, ма дерра аьлча, цхьан дена тІа-социа: ФРГ-ех цІаккха а фуннагІа - моллагІа хилча а хила ягІац СССР-ах шун социалистически цхьоагІонхоштеи духьала, Іа хьоахаль е кхыйола тІом бу средствашкъ юкъе а йоахаш, агресси кийчъярах йолаярах йола плацдара. Иштта моттиг нийслой шун мохк боккъонца тийша хила мегаргба цхьанна а хІамо цунна кхерам тІатувсаш ца хилярах. Юхатохача хІамантахьара цунна кхерам хургбац [redacted] йиш йолаш да.

Доаллахарча паччахьалкхенашта тІахьожадаь юкхьанцара хІама тохаш дола герз доалйцига оттадеш волчо беххам беш юхатохача хІаман кхерама мІальоттаву ше хьалхагІа а. Кхычарех тхьозорг деш волчох, кхы ца хила оамал а боацаш, шийх кхул кхьозорг. Из геттара дика кхетаде дезаш да.

Шоай кхерамае бахьан долаш ерриге паччахьалкхенаш униарьяьнна ца хилийтар духьа йоаххо е еза, госпожа Келли, Іа нийса лоархІаш ма хилаяре. Нах цхьатарра боабеш дола герз шун мехкара санна, иштта Малхбузен Малхбоален массе меттера а дІадаккхара. Советски Союзо ший оагІоагахьара цхьа санна дуккхьа а дІахкайкадаьд иштта из де ше кийча хилар, нагахьа санна вокха паччахьалкхенаша а из замерг дой.

Са а тха мехка паччахьалкхен кхыча дентелий а хьалхагІа дувца дийзад ядерни герз шоай доалахье долаш йола паччахьалкхенаш шоай отношенеш белгталарча боарамий мукъагІа яхийта, цар ахар шоай политике лоарзагІа ца доакхаш. Советски Союзо а из хьалхагІа деза дечча тайпара, кхоачашде кийча хилара принципиальни лоархІама хьакъехьа. Царех алхха цхьадараш, дукхьал Іа оттадаьча хаттарашта доагІараш дагадохийтаргда из. Советски Союзо официальни торжественни дІакхайнадаьд ше цІаккха а ядерни герз юкъедоаккхаргбац цу тайпара герз хьа ца дешш ца воашш Іийнача а шоай территоре тІа доаццача а мехкашта духьала, аьнна. Цух совгІа, тха мехко декхар тІаийцад, цу тІа а ше цхьанне, хьалхагІа ядерни герз юкъедоаккхарг ма дац, аьнна. СССР-о Варшавски Договорага гІоллархьа ший цхьоагІонхоща цхьана НАТО мехкашка йоах массазара герза а цхьакхха тайпа тІема низ а хьалхагІа юкъебоаккхаргбац аьле барт бе вай. Тхо вохи цунна кийча ба.

ТІаккха хаттар отт, вокха ядерни державашта понгьарле ер фуд ужжамо дола декхараш тІаэцара, нагахьа санна цар дагарадареш, цар кулгалдоша хьакхайнадечча тайпара, машара тІадерзадаь лаьлаце? Нагахьа санна хьалхагІа тохаш йола ядерни хІама ца хуле, тІаккха цунна тІехьа йоагІараш а мича хургья.

Кхетадаш да, цу тайпарча хьалашка ядерни герза запасаш практически кІезигъярах, хІаьта тІехьара а цІеньяь дІахарах дола гІулакхий хьакъехьа барт вІаштІехьбаккха дукха аттагІа хургхилар. Советски Союзо хьоттаьй глобальни хьисап долаш дола из гІулакх кхоачашдара этапаш йола реалистически программа.

ХІаьта европейски континентах лаьца аьлча, укхаза а практически решенеш хьалхайоах СССР-о: нийсхоки цхьатаррарча кхерамзлени принципагІа хьекха ядерни герзаш радикальни кІезигдаргара юкъерча гаьналга кхувсачох санна, иштта тактически а ядерни герзах Европа геттара мукъяйаккхарга кхачадар.

Бокъонца иштта хоалаш боллаш духьала а Советски Союз мичча хана а химически герз юкъедаккхара. Оаха хьалхе предложенеш еннакр тІема арсеналашкара из геттара дІадаккхара хьакъехьа. Эттара хьалха доахача гІанех ваІ а лаьрхІа СССР-ох воккха социалистически мехкашка предложени еннаяр химически герза дерригача тайпаех Европа мукъяьнихара хьакъехьа барт вІаштІехьбаккха вейна.

Иштта а тха позици. Хьона хьашт долча хаттараште цо дизза жоп лу аьнна хет сона. ДикагІча оагІорахьа хоадам боллаш эргало яр духьа Іоагье еза низаца гуччахьа социале йинхарга логдоахаш, нах цхьатарра боабеш йола средствашк юкъелхар къовсан тІа дола дешиш кхоастадараш шоай политически лерхІараш кхоечаьгдараш «законни» «моральни» способ я яхаш хьакхайнадеш бараша чуйина ец йола саботаж. Цу гІулакха уттаеш я малхбузеевропейски мехкий лаьттаре тІа агресси хьоке лаьрхІа ракеташ, онеавал дехьара хьакхуьх укхаза химически герз.

Ховшшехьа а европейски континента хІал ядерни химически тІема запал йоллача хала цу тайпарча политикана духьале оттае еза. Уж зуламе уйлаш дІаяхара декхар ира латт дерригача халкъашта, политически партешта общественни боламаштеи хьалхашка. ХІаьта кхоачашде а деза из тІехьа ца доахаш, низ ца икобеш.

Советски Союзо дІахо а ший де йиш йолаш мел дола хІама дергда халкъий машари кхерамзлен Іалашъяр духьа европейскии дуней халкъашта юкъерен хьал лертІадаккхаргахьа гола техаргйола гІулакх вІаштІехьдаккхара.

Хьо лоархІаш вола

[redacted] ЧЕРНЕНКО

* * *

К. У. Черненкос яхийта послани ФРГ общественни деятельница, «баьццарабарий» парте икоала, Малхбузен Германерча гІирсашта духьала ядерни е химически герз юкъедаккхара торо фу даь дІайоаккхаргья. ФРГ-е оагІонгахьара фу де дезаш да цу гІулакха яха хаттар оттадеш йолча П. Келли хьайкарала дехна жоп да. Цу цхьан хаана нах цхьатарра боабеш дола масе а герз дІадоаккхилга а дувц П. Келли.

(ТАСС).

К. У. ЧЕРНЕНКОНА Испане Генеральни кортесий сената совгІат дІадалар

СССР Лакхехьарча Совето йийха еха СССР-е йолча Испане Генеральни кортесий (парламента) сената делегацена керте латтачо сената Председатела Х. Ф. де Карвахала 29 мае Кремле КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела К. У. Черненкона дІаелар «Испане Генеральни кортесий сената Дошо медаль». Из совгІат паччахьалкхенашта керте латтарашта тел тІехдаьнна доккхий хІамаш карагІдулларах, эттара хьалха машар лорабара гІулакха.

Константин Устинович Черненкога ше йист хулаш, Х. Ф. де Карвахала аьлар:

Эттара хьалха, г-н Председатель, Хьога гІолла баркал ала безам бар са дерригача советски халкъа укхаза Советски мехка тхо геттара дика тІаэцарах.

Оаха кхетаду, тха визит халача хьалашка хилар, хІана аьлча дунен тІара гІулакхаш хІанз чІоагІа кхохкавенна да. Цунца дувзаденна оаха логдоах тха визитах, вай шин оагІорахьара отношенеш тоаяра цо гІо дергхиларал совгІа, дунен тІара хьал унахцІена дара юкъе вай цхьана лоаца дакъа а хургхиларга. Тхоай конституце тха халкъо дукхача хана деза сатийса конституце викалаш да тхо укхааза хІама аьлча цо оарцагІдоах тхо машаргахьа а тха халкъ массе оагІорахьара дегІадоаладаргахьа а гІулакхаш леладе.

ХІанз тхо укхаза да кхетта тха сената президиумо тхона тІайхьа сийлахьа массе кхоачашъяр духьа а. Белгтала аьлча: тахьанарча денга кхачалца шин сага — Испане короле Хуан Карлос 1-чуннен Менсинански ВІашагІхийттача Штатий Президентан — маре яланза йола сената Дошо медаль Хьона дІалар.

К. У. Черненкос баркал аьлар СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела хьожадаь Испане Генеральни кортесий сената деза совгІат бахьан долаш. Аз хьатІаьц из, аьлар К. У. Черненкос, Советски Союзо леррагІа чакхйоахача машар безача политико дунен тІарча гІулакхашта дика воздействи еш хилар бахьдаь тІаэцар санна а лаьрхІа. ХІаьта цу цхьан хана Испани цун халкъа разрядиа, паччахьалкхенашта юкъе леладу машара гІулакхаш дегІадоаладаре гІулакха тІехьа хилара дола тешия санна а.

Оаха Советски Союзе раьза хина белгалдоаккх, тхоай мехкан Испанецен юкъе духхьал цу тайпара отношенеш вІаштІехьйоалаш латтаяга. Из цІаьха а бахьдир дукха ха йоацаш СССР-е хиннача испански паччахьалкхенна керте латтача короле Хуан Карлос 1-чуна королева Софийн визито. Тхо дог тийша да, цу визитах хьахиннараша вай шин мехкан халкъаштеи юкъера дІа-хьа дувцараш дикагІа кхетадерах цхьана леладу гІулакхаш дІахо кІоаргдарах гІо дергхиларах. Шун делегаци Советски Союзе хилар — из бахьдача хІамаех ца!

Ший къамаьл чакхдоалаш К. У. Черненкос цІаьхха а барнал аьлар испански оагІонна ше лархІарах, доттагІал долча испански халкъа динадари ирахи хилар, хІаьта сената делегаца членашта СССР-е безамеи пайданеи ха яккхар лоаш лоацаш даьхар.

СовгІат дІалуча хана цига бар:

советски оагІонгахьара — КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатела хьалхара заместитель, СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министр А. А. Громыко, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела хьалхара заместитель В. В. Кузнецов, СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета председатель Л. Н. Толкунов, СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета председатель А. Э. Восс, СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Т. Н. Ментешашвили, СССР Лакхехьарча Совета Союза Совета депутаташ А. М. Александров, Т. Н. Бокарева, В. А. Масол, СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутат В. В. Карпов;

испански оагІонгахьара — Генеральни кортесий сената делегаце членаш Х. Л. Родригес, И. Гамидде, Х. Х. Лаборда, Р. Рубиаль, Л. Фернандес, Р. Сала и Канадель, Р. Серрос, Х. Аскаррага, СССР-ера Испане посол Х. Л. Ксифра де Осорио.

(ТАСС).

Социалистически яхьа дневник

Ханал дикка хьалхабаьнна

ЦхьайтталагІча пятилетка дийлагІча шера план хенал хьалхе кхоачашъяра доккхий декхараш тІайийцад «Сунжанефть» НГДУ мехкдаьттахоша. Уж тІахкхоачаде мехкдаьттахой вІаштІехьдоал шерра социалистически яхь а йоаржаль, цар шоай торонаш бІаьна хайда айбарах. Къахьача скважинашкара доаккхаш дола мехкдаьтта кІезиг ца далийтара цар чакхйоах дукха геолого-технически мероприятеш: мехкдаьтта тІоанашкара «Іаьржа доашув» цІендаь хьдамаккхара чуухийт скважинашка дакха давлени йоле газ, кислотни обработкаш ю царед, кхыдола балхаш чакхдоах.

Цудухьа НГДУ болхлоша тахал пхи дакъа хьалха кхоачашъяьй мехкдаьтта даккхара пхе бетта план. Цу юкъедисача деношка паччахьалкхен планал совгІа цар даьккхад 1120 тонн «Іаьржа доашув». Газ яккхара пхе бетте заданеш хенал дукха хьалха кхоачаш а яь. хІанз юхь бетта кхоалагІча денаьа чотагІа сигал бесса доагар доаккхаш ба уж. Ер шу доладелча денз хІанзалехьа планал совгІа цар кьаккхай цхьа миллионе 443 эзари кубически метр газ. Заданел совгІа махкалъякхай 31 эзар сом мах бола товарни продукци. ХІаьта къахьегама овсарле лакхъяре план кхоъ ахи процент гергга тІехкхоачашъяьй. Из лакхъяра чотагІа даьккхад планал совгІа мел даьккха мехкдаьттан газа.

Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш, шоаш тІайща декхараш тІехкхоачашдеш я Гагиев Бек-Хамп Летниаова Николайн керте латтача бригадий коллективаш.

В. КОСТОЕВ.

Йолаш я ах шера план

ЦхьайтталагІча пятилетка дийлагІча шера хІара бетта декхараш тІехкхоачашдеш хьайоагІарех я Н. Анисимова цІерагІча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода дукха установкаш ДинагІчарна юкъе я [redacted] къахьегаш я номер 21-2 йолча установка коллектив. Цунна дола тешал да пхе бетта план баралагІча мае цо кхоачашъяь хилар. Укх денопла хоза кхаъ кхачаб редакце. Цу установка технологаша, 28 мае кхоачашъяьй ах шера йола паччахьалкхен план.

Социалистически яхье дика къахьегарца белгалъяьнай Цыганкова Галина Кирилловна керте латтача смена коллектив. Ер шу дІадоладелча денз цо кхоъ байдал, электроэнерги массехи эзар сом мах болаш я.

Царел дукха тІехьа, ца юсаш болх бу номер кхоъ йолча кагирхой сменас. Цига дика къахьегаш хиларца бовзаш ба операторaш Т. Миргородская, Л. Цымбалюк, кхыбараш.

ХІанз установка коллектив болх беш я кхоъ бетта чотагІа.

З. АЮВОВ.

НОХЧ - ГІАЛГІАЙ АССР МАЛГОБЕКСКИ РАЙОНЕРЧА «ЛУЧ» ЯХАЧА КОЛСИИ СОВХОЗА ЦЕНТРАЛЬНИ УСАДЬБА НАХ БАХАЧА ПУНКТАХ КХЫ ЦІИ ТИЛЛАР ЧІОАГІДАРАХ ДОЛА

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо

УКАЗ

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо совдам бу:

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо Малгобекски районерча «Луч» яхача колсий совхоза центральни усадьба вах балача пунктах Вежарий посёлок аьнна кхы цІи тиллар чІоагІде.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума председатель М. ЯСНОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1984 шу, 30 май.

ЛЕНИН САННА ДАХА, БОЛХ БЕ, КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕ

1984 шера 28 мае комсомольски организацей секретарий Дерригэскара совещане новкъоста К. У. ЧЕРНЕНКОС даь къамаьл

Деза новкъостий!

Дуккхача хьалашка дилача массазардар санна доалаш ди да вайна тахан Ираза цхьан ханна вийсъаларах пограничника Дийнахьа хьаелл вай совещани. Пограничникаш а ба моттс сона кІанз цІейна уйла тІаяха. Цхьадолча дакъе са сай цІей а да из. Деазон тІарча бІув мутІарашка дІа ма йолаенназ ийна са партийни биографи, са партийни болх. Цу тайпара из къаьстта безам болаш дакъала дувц шун массане а из цІеж! (ТІоарпаш тох).

Цхьаьнкха бахьан а да вайна шоай совещани корта болаш долуш а цу цхьан хана торжествени а хьалашка дІайхьа. ТІаккха из бахьан ца кхош нийсденнал ала йиш болаш вІалла а дац.

Толам яхар — из теланаш хьинари, инициатива а боккха къахьегам а цхьана хилар да сал. ХІаьта тІемахочох аьлча, аз-м дІатІатточох аьлча, хьаргдар тІема денал а. Раьза хинна хоам бу из шуга, социалистически Даймохк герзанза лорабара даькъе доккхий хІамаш карагІдулларах. Даькъе бахьан долаш лаьттача тІем тІа тІемахошакомсомольцаш къонахчали турпалалъ гойтарах, эскарерчен флотерчен кагирхошта кхемаш байера беркате болх барах Советски Эскарен ТІема-Форда Флотен комсомольски организацена ЦІена Байракха орден енна хиларах. (ДІаьхха ТІоараш тох). Аз цІенача дег тІара даькъала дувц шо, новкъостий. (ТІоараш тох).

Цу совгІате, бакъдар аьлча, дега дика хетар цу. Цхьабакъда, со дог тийша ва: цо вайла новкъарле ергьяц эскара комсомола доккхийчеа лоархІамечеа декхарех даьца цІенхаштта, корта бола къамаьл дара. Чоалханеча дунеш халкъашта юкъерча хьалашка, хобаллал боккхагІа хиннача тІема кхерама, ядерни тІема кхерама, ирача идеологически къовсама хьалашка кхоачашде дезаш уж хилар дукхагІа а.

Реакционни империалистически гІозаралий машар бе магаш хІанз дуне легІаахара керттерча тенденца. Цар кхетаду, шиі кхолламца кхесташ йола историе чарх массе метте социализмана, къамий паргІатоне социальни нийсхоне принципаш чІоагІъяра болх беш хилар. Цудухьа да дунен халкъашта юкъера гІулакхаш низа позидера леладе, законагІа бола историе лелан тоахафа уж гІертгіга а. Цудухьа я цар цІаккха а ца хиннача тайпара йоккхий герзаш хьадара программаш а. Цудухьа да нийсбенна тІема-стратегически боарам тІатеІІа ваьбе гІерташ уж хилар а.

КПСС-о, Советски Союзо долла хІама да а даьд, дерг а да, паччахьалкхенашта юкъера отношенеш, цар социальни строй мичча бесса дале а, машаре яхара, дикача лоалахой, цхьатаррарча бокъоний отношенеш хилийтара. Шоана ма харра, СССР-о социалистически содружества мехкаша далы дІакхайкаю дунен халкъашта юкъера кхохнаш кІальдбере, машар чІоагІбаре тІаерзаль инициативаш.

Къамаьл халкъий кхерамзлен хьакъехьа долча хана дукха хІама цулургда арахьарча политиката, дипломатега. Цхьабакъда, дерригa а цулургдац. Дунен арене гІулакх хила лезаш хул цІенача дег тІара дувпар гоамен кхетам болаш. Деча къамаьлашта къорен долча политически низаща а. ТІаккха цигтача шийна нийсса кхы цхьаьнкха доаца дакъа доац уж юхаьтъулаш болча вай оборони потенциала низо. Тахан из советски халкъа кхолламеча къахьегама бола тешам хинна ца Іеш, лаьттан тІарча массане а юкъарча машара бола тешам а ба. (ДІаьхха тІоараш тох).

Гой, новкъостий, малагІа бехктокхам ба тахан шун белашаш тІа бужар а. ХІаьта тхо дог тийша да: цо цу бехктокхама лаккхала хургда. Цунна дола тешал да эскара комсомоль ерригa сий дола история.

(Кхеттдоалор 2-ча оагІо тІа).

СЭВ ЧЛЕНАШ ДОЛЧА МЕХКИЙ ЛАКХЕРЧА БОАРАМЕ ХУРГІОЛЧА ЭКОНОМИЧЕСКИ СОВЕЩАНЕ ХЬАКЪЕХЬА

ВІаштІехьбаьннача бартага хьежжа яхь бетта юкъе Москве СЭВ-а членаш долча мехкий лакхерча боараме экономически совещани хургья.

ДАЙМОХК ЛОРАБЕЧА КЪОНАЧАР ДЕКХАРАШ

Советски халкъа кхоллачеча къахьегама гаранти я махка оборонни потенциала низ аьлар новкъоста К. У. Черненкос комсомольски организацей секретарий Дерригэскара совещане ше къамаьл деш. ХІанзарча дунен халкъашта юкъерча чоалхачеча хьалашка къаьстта бехктокхам тІабуж советски тІемахой къоначеа воахала белашаш тІа. «Боккъонца Іомаде тІема гІулакх!» яха лениниски васкет — эскарен флотен комсомоле берригa болх шийна гонахьа вІаштІехьбоалаш йола кертера тІум.

29 мае СССР Герзашцарча Низий тайпай секцешка хилар комсомольски организацей секретарий Дерригэскара совещаш. ДІахо дийцар ВЛКСМ эскарен флотен организацена Коммунистически партен Советски правительствaн Герзашцарча Низашта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара еш йола вІиди дІахо чІоагІъярца дувзаденна дешаш.

Чакхдоахаргдоача гІулакхий низ бола программа санна тІайщар совещане дакъа лоацараша, берригача къонача тІемахоша новкъоста К. У. Черненкос даь къамаьл. Цар дегаш гІоздаькар Советски Эскарен ТІема-Форда Флотен комсомольски организацена ЦІеча Байракха орден хьаро.

Секцешка корта болаш, терхам тІеозаш дола къамаьлa хилар новкъоста К. У. Черненкос къамаьл деш оттадаь декхараш кхоачашдаре наьгьий хьакъехьа. Совещане дакъа лоацараша дІахо дийцар КПСС ЦК Политбюро члена, СССР оборона министра, Советски Союза Маршала Д. Ф. Устинове Советски Эскарен ТІема-Форда Флотен керттерча Политически управлене начальника Эскара инарала А. А. Епишева докладаш, белгалдар бІув флота низаши дІахо дукхагІа фен тІема духьала оттадаь къийсен хилийтара еш йола комсомольски ийни чІоагІъяра тІадерзадаь гІулакхаш.

Къамаьлаш аьлар белгалдоахар, комсомольцаша, СССР Герзашцарча Низий берригача къонача тІемахоша шоай мутІараш хьамсарча партена гонахьа кхы а айдагІа кхотадергхилар, цо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара хьинар ца кхоадаш болх бергхилар, идейни дог тийшаш чІоагІен хила, революционни оптимизм къонахчали долаш хила коммунисташкара тІабийрза Іомалургхилар.

ДІахо болх беш я совещани.

(ТАСС).

ЛЕНИН САННА ДАХА, БОЛХ БЕ, КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕ

Новкъоста К. У. ЧЕРНЕНКОС даь къамаьл

(Чаккхе. Долалуш 1-ча оагIо тIа).

Партехой халкъан дагадоагIа граждански Сийлахь-боккхачу Даймехкан тIеман фронташкахь, вай паччахьалкхен доазув лорадеча хана комсомольцашта нарагIдийна турпала гIулакхаш. Дага а доагIа, доккхал а ду вайх. Советски наьха дерригача ноахалашта патриотически, тIема декхара тешаме хилара масал а долаш латтаргба уж массаза а. Вай эскарерча комсомоло еза лелаю, еба а ю шоай дай баша-дина традицеш. Цунна дола доккха тешал — тахан тIемахоша - комсомольцаша сийленца кхоачашдеш дола интернациональни декхар.

ХIанз деш дола тIема гIулакх — кхетадеш да, атта гIулакх дац. Цо дIадех кIаьд ца луш къахьегилга, хаддаза тренировкаш елга, денал чIоагIделга, психологически сабарен даим вIаштIехьен хулга.

Вай эскар тахан, массаза а санна, низ болаш да хIанзарча техникацеи дикача кийчонцеи хинна ва Iеш, шийн идейни кхетамца а лехкача морально-политически уйлаца а. Командираша, политболхлоша цхьана Iалаща дезаш да шо хIара тIемахочо шие кхоачашъеш йола бехктохкаме масси кIоаргга кхетаергйола гIулакх.

Езача юбилейна — Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 40 шу дизара — накъадолхаш шерра боаржабе беза тIема-патриотически кхетам балара болх. Кхы а чIоагIагIа тIадийрзза кхебе беза кагирхой Даьхе дукха езаргйолаши цун моастагIчий товма хургболаш, политически, классови хIамах чIоагIа сакхуаш, деналеча гIулакха массаза а кийча хургболаш. ХIаьта из болх бо а беза цунца пайдаца доацараш кIезагагIа а творчество, новаторски лехараш дуккагIа а хургдолаш, ишта ца хуле, кагирхошца бечох вIалла болх а хургбац. Ленински васкет: «Бокъонца Iомале тIема гIулакх» — эскарерча комсомола беррига болх гонахьа хьалъотташ йола тIум хила еза.

Советски Эскар — из я патриотически къонахчал тIадовладу школа а, бокъонца йола, хибара а доацаш, гIулаккага диллача, социалистически интернационалах кхевеш йола школа а. Тахан цун мугIарашка ба вай мехкарча дерригача къамий викалаш. ХIаьта цига хьахулаш долча тIема доттагIало тIахьагIа дар мел йоаккхача хана вIашагIа бувваболийт уж.

Вай эскара интернациональнана цхьаьна оагонах а — тIехь-тIехья дукхагIа чIоагIлуш долча Варшавски Договора вежарашка долча мехкий эскарий тIейлахошцарче цун бувзамех ала безам ба са. Уж бувзамаш ма могга лорадари дегIанхувлари — шун лоархIаме декхар. ХIаьта цу декхарах а, шемо яц, цо ишта лоархIадергда.

Уж да, новкъостий, тахан, эскарерча комсомола гIулакхехи йоахкохахи дувцача хаий, са шуца дагаяла безам болаш хинна дагарадараш.

ХIанза-м орден хьалла а ха ме яр, аьнна, хета хургда шоана. (Залерабораш мотта-хьахьоа). ХIаьта а цу гIулакха сих ца вала мукъаьба сона. Дмитрий Федорович Устинова цкъа сона е трибуна хьаенайолаш, укхох пайда аьа безам ба са ерригача вай комсомола балхах сийна хета цхьадола хIамаш а дувцар дукъа. Комсомола деш дола партийни кулгал тоададаях, кагирхошта кхетам дуча цун лоархIам лакхбарах дола, дош уж гаргагIарча хана Политбюро массе оагIорахьара дувца лаьрхIа тхо хиларах хIаьта а.

60 шу да вай комсомола Ленина цIи лелаю. Комсомола VI съездо, из решени шейIамаш, къьигга белгалдаьккхар, «кагирхошта ленински кхетам лулта, кагирхой хьинара алкха нийса, лостам лугга бокъонца большевистски хьисане ккебелген кхетам лулген Iалашдеш йолча къьнарча гвардена гонахьа уж вIашагIатехачул тIехьагIа мара вIаштIехьдаргдоацилга».

Цу хана из гIулакх эгтара хьалха «партийни къонабараш» коммунистий доккхагIдолча даькъа дукхьала оттаде гIертара дукхьала лерзадьлар. Цунца цхьана цо шийна чулоац хинна боацача политически лоархIама маIан. Из малагIа маIан да аьлча, из да, социалистически общество меттлий революционни преемственность эгтара кертаре хьалх эгтара лоархIамегIара гаргаттир кагирхой белгалх парте кулгалдеагIа хилар. Цулухьа КПСС-о хаддаза чакхйоах из принцип. Цу хана цо хьалхарча плане оттаду, кхетадеш ма дерра, шийн престиж а ца оттаеш, керда общество а йоагIIача тайпара дIахо хьалъяра хьашташ.

Парте ду из, общественни организаций хиларах тарра комсомола самодеятельни хьисап массе оагIорахьара дегIа а кхуллаш, цун организационни лоIам бокъонца шийн хилар белгал а доахаш. ХIана аьлча, В. И. Ленина йоххача тайпара, «бизза шоай лоIаме ца хуле, кагирхошта метиргдац е шоашта юкъера дика специалисташ хьалкхебе а, е социализм дIахьалхахьалхьа кхуаларгйолаш кийчбала а». Из ленински положени вай деношка кIезигагIа актуални ехац из хьалхайкальча ханачул.

Шо, деза новкъостий, шоаш дай а долаш, шоай къахьегама вахар дIадоладеш, хьалхагIа бIарга ца найнача тайпара йола торонаш йолаш болча советски наьха новхалах да. Шуга кхоачашдулургда селхан а тIехьа фантази хиитта хIамаш. ХIаьта а, боккъала а, дегаоидало ма елаш. ХIанзарча советски кагирхошта, тхоначул, доккхагIдолча мохалачул, баха аттагIа хургда цхьадолча хIамашта, хIаьта цхьадолча хIамашта халагIа хила а мег.

Хьалувла хьожаргда вай дукха а дукхагIа бола тха ханара бараш шоай вахара накъо хIапале дIакхоачабаьча е ца кхоачабе оамал а боацаш дIакхоачабергболча даькъата. Аз ювцар производство, экономика л.

Парте тIаьхехамагIа гIадъяхе дIайолалу комсомол мехка лоархIамегIа дола декхараш кхоачаде. Доккха да Iалаьмате бIаьи Байкало-Амурски машининь буллача а геттара ловцача хана йилла яьккха Уренгой — Помара — Ужгород яха газопровод юллача а, Российски Нечерноземье аргайоаккхачен Сибаргien, Гаьнарча Малхбоален. Юстарча Къулбаседен рузкъа карадерзадечен цо лаьца дакъа. Станока хьалхашна, комбайна штурвале. Iилман лабораторе миллионаш болча кагийча цахен мехкарашен, хIара денна беча балха тIа турпалал а гойтеш, керда къаьга оагIош язъю комсомольски сийлен летописа юкъе. (ТIоараш тох).

Тхо дог тийша да, Ленински комсомоло мохк дегIабоагIача лоаца дакъа доккхагIа хургдолах, тIехь-тIехьа лебаш дIагIоргдолгах. ДукхагIа аргла аз укх таргарча цхе шеран хьатIайоагIа бIаьшере йолаллалца йолча хенен планаш оттаеча хана товал доккхача даькъе оаха догдоах дукхьал хIанзарча кагирхой кулгий гоналга, уйлаш кIоргалга, тешамеча къахьегамга. Уж планаш кхоачашъяра нерттере болх бе безараш дукхьал тахан комсомольски ха яриш за бий.

Вай халкъа боахам хIана саттота интенсификаце тийкъа тIа баккхаца баргбоацача боарамга кхаьчаб. Шоана хов, производства эффективность лакхъяра, къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккхара, цун овсарле лакхъяра тIасрвамь еррига инициативаш парте хьаллоацилга. Дика да-их тIаккха, цу доккхача творчески гIулакха еррига вай комсомол хьинарца юкъеена.

Iилман техникан тIехьарча дешаге хьежина производство вIаштIехьаккхар, перда, хьалха латташ мел дар юкъекхальар — ишта латт декхар. Къоначa наха цо белгтала шоай талантан хьинари хьакьокхара хIанзалца ца хиннача тайпара йоккхий тороваш хьелл. Бакъдар аьлча, вIамига йоацача халоацца гIулах хала а, бокхагIа бола бехитокхам шоашта дIатIанйбе а безаргба. Ишта да хIанзарча производства дIадехераш.

Лоацца аьлча, шоана ма гарра, вахара диалектико ше яхар ду. Болх бе вайна аттагIа а шийн тайпара хила а хургда.

ДегIаенача социалистически общества хьалашка сеnкетамеча вахар чу дена советски наьха эгтара хьалхара воахал шун дар да. Каст-касте уйла е оаш цу факта къаьстта а цо фу де декхарийла ду. Оаш оашоаш ергьл, сона хетачох, цигара кийса выводаш. Цхьабаьъда, нерттерча цхьан выводах ца аьлча варгвац со. Из сенах латт аьлча, дунен исторечухь эгтара лакхагIа болча социальни прогресса боарамга кхаьчача общество Iоде а хьалхе а ирае шута кхача хиларах латт. Из, бакъдар аьлча, шойла хьалхагIа дIабахарий къахьетано дьихолдача рузкъах чам а боккхаш дIаделилга мара хIана кхы шун де хIаме дисац яхилга дац. Даьнс а дац. Пхьешаш хьал а хьекха, берригача низаца тIалерзa деза шун дегIаена социализм эргахьакха тоалр аьнна парте белгалбаьча атта боаача дукхалдамова бала. Дукхьал из массе оагIорахьара зэ Iилман формула я, шоана ма хара, парте XXVII съездо тIаьца езаргйолча КПСС Программа — исторически вIаьхача хана лаьрхIача программа кердача редакцена ларде йилар.

Дог тийша аз со, оаш, къоначар, из болх хьинаре, тIадийрза бергхидарах. Белгалдаккха безам ба са, новкъостий: советски наьха хIанзарча ноахала, комсомольцашта кагирхошта я хIаьта а, Даьхенна хьалхашна, исторена хьалкашка карагIдувлараш дустаргда эгтаре хьалха йайцига хьальъяьнна социализм эргаьякхта тоалра декхарех вай лоархIалара толамашка хьежна. Е, ишта аьлча, боьккъонца социалистически идеалашца из нийсьяларга кхачалца, социальни нийсхон идеяна — вай мировоззрене наьъметтерча идеяна новкъарло ел мел дола хIамаш вахарера дIададаргга кхачалца вай дIатьалхашикъа дахарга хьежна.

Вай общество долгача хIамалца социализмах эгтара сийлахьчу уйлашта, эгтара чIоагIагIа дIадехараша ма хеттара елургйолаш е езаши да вай. Маркса, Энгельса, Ленина Iилманца бакъьбалча уйлашта ма хеттара. Социализм бахьан долаш лоаттабеча къовсама дерригача дунен тIарча къахьегача наьха, мутIарерча адамий дегаш урхуттадеш йолча уйлашта ма хеттара. КарагIдамна чутIа юхасовца, кхоачамбоацараш цен тIалатта декхар кхоачаш ма деш дитарцен машар бе вайга цIаикха а йиш да хилийтача уйлашта.

Шоана хеза хила мег, къона волча хана мара дилладац сага романтик, уйлашхо хулга яхаш дувцаш. ТIаккха, вокха ме хул на дIадоал яхаш. Массе оагIорахьара хьатIагIерт, йоах, вахара йоахкохаш, тIаккха уйла е, лакхача идеалашка кхача гIертара моттиг йисаш. Фу дергда хIаьта, цхьаболча наха ишта хулаш а да ма. Цхьабакъда, Iалаха заьон вIалла дац из. Хьалда аьлча, вай мехка декхар даьле ладеш дац ма, леладе йиш йолаш а дац. Вай кхача принципах, революционерий принципех дах. Керда общество хьаяра тIехьара къовсамхой тIахьийхача Ленина кайта даьча васкетага диллача: «Уйла е еза!» Владимир Ильич къона волаш а, кхыйна нийсвина дIаоттача шерадика а, шийн вахара тIехьарча деношка кхачалца а. Пхьаннена а ца хайначатайпара дика, чIоагIIен безам тIабахан уйлае хоаш хиннав. Цо нерттера уйле яьр — вай Даьхен коммунистически кхоненах дар — советски халкъа хьакъхьалацка, дегашка, гIуланхашна диташ да. Цулцара вай цIаикха а къастадец, цIаикха къастарг а дац. (ТIоараш тох). ХIаьта хIана, социализм хьалъеш вай итташ шераш дахечул тIехьагIа, вай перспективай мех бара гIулакха вай хьаькъалагIа, реалистичкагIа хиннача хана, вай Iомаденнад воаш эгтара сийлахьа лерхIар кхоачашдарга — коммунизмага бода никъ нийсагIа а телашерIа а билла.

Кхетадеш да, новкъостий, вайна кьадхашка латта декхараш керда хиларо, объективно хьелларча моттигех цхьаяне тIа доакха формальни методаш, комсомола балха стиль ше тоаярах дола дош.

ХьажагIа балха формаех. Фуд укхаза эгтара хьалха теркам тIабаьхитача бакъахьар?

Цхьа-даже, кIеагга яц хIанза комсомольски организацеш керда декхараш «тишъеннача», шаблонни приемашцеи средствашцеи къестадс гIерташ моттигаш. Цхьабараш. Ленина дешашца аьлча, «йиш хулийт поашта «къаьга» лоузангаш мерадалийта, керда общественно-экономически политически ситуаци [?] хьалаш хувацадалар гергал а ца деш, шийн [?] максимально дIа-оха дасташ хилалза лрг ца хилар» дац а луш.

Балха формаш хувцалла йиш йоаши чIоагIъенна, тIехна кепора хила йиш яц. Уж дилла дегIаахн езаш я. Цу тIа а йиш яц кагирхоех доаллаш дола кердачунна тIаихувеш хилар теркал ца де а. Раьза хилалаш, дукхача шерашка йIаьхьенна дуккха походаши смотраш, цар «вывескаш» юкъ-юкъе хувцаш яле а, дилла хилац цар теркам тIаувзаш.

ШоалагIа-даже, йолаш я балха формашта кагирхой дегIадахьхача материальни а духовни а хьашташтен юкъе хьадди йола хийрал. Дилла ялец комсомольски организацей цуьца ювзаенна тенденцеш терналье, парка бала боагIIаш бола лостам бала. ХIана а массанхьа бац комсомольски болх кагийча наьхен мехкарийн вахара планашка хьежна. Комсомола комитеташ юстара юс ахъаза кагирхошта чIоагIIа дагалаташ йолча эгтара лоархIамегIча проблемашта. Цулукъе дий-те кагийче наьха цхьадола даькъа комсомола балха юкъе хьашаре дегаза ца доацца дусаш хилар?

ТIехьара а, комсомольски балха формаш хоркаш, цунца, дегIа хIама да хьамача хаший башхалонаш, образоване боарам, хьашташ, цу е вокха балхацара кагирхой безам тергалбар. Цхьабаьъда, хьалхайна дIадехаш дола из хIама а практике массаза кхоачашдеш дац.

ВIашдухьалехаш, шоана ма гарра, кIезига Iайнадц укхаза.

Сона хет, комсомола комитеташа йолаш йолча балха формашта критически анализ е а хьаьдача тайпара уж мел мальхе я хьажа а езар, аьнна. Се тешаш ва творчески лехам, новаторство, комсомола дилла йолаш хинна реальни вахаргара хьайоагIаш йола майра эксперимент хIанз а цунца долаш дола хIама хиларах.

Из лоархIаме хиина Iац дукхьал вахаро хьалхьеш уттаду керда декхараш ше ламе къестадаре. ДукхагIа инициатива а творчество а хилар лоара сона, комсомола цо дилла хьинаре лелахьараш санна йола проблемаш къестача а. Дувцараш да, масала, кагийча наьха мехкараштео нравственно-эстетически кхетам баларахи физически кийчбарахи, даймехка а дерригача дунен а культурана карагIдийрза эгтара дикагIа меддар царга кхачийтарах, кхетадеш да, иштта хIара комсомольца общественни порядок чIоагIъеча хьинаре даькъа лаца дезаш хиларах.

ХIанз дувцаргда кулгаллара стилах. ГIаддуташ да, тIехьарча шерашка из эргаьякха тоаяра комсомола комитеташ дукха гIулакхаш даь хилар. Цхьабакъда даь даьнар, новкъостий, из алкха боккхача балха юкъиг мара яц.

Цу балха маIан латт, цхьан оагIорахьара, ВЛКСМ мугIарашка организованность, порядок, дисциплина лакхъярах, хIаьта вокха оагIорахьара, комсомола инициативен хьинари дегIахувларах. ХIаьта дIаякха еза керттера дукъале я дукхача комсомольски комитетий а кхьметтел пионерски организацей а балха тIанийна дукха формализм, эвороганизованность, парадность. Цу хьакъехьа, шоана дагадоагIача тайпара, къамельяна хилар парте XXVI [?] а ЦК июньски (1983 ш.) Пленуме а.

Хьаьнаргда вай дукхача тайпара йола «мероприятеш» елга меродалар. Цу кхоачамбоацачох цхьа дийца йийвадац. Цхьабекъда, холуш дола хувцамаш хинна дац. ХIаьта хоаш ма дий, дукхача боламашта компанецен тIехьадоваларо формализмана дукхьал тIадутаьш хилар. Тохкача кIезига моттигаш хилац царех дукхагIдараш алхха «хьахатий болашаш» хулаш а, хIаьта цецйоахаш йола «чулийцарех» йола йоккхий цифраш чIоагIа лзамиглуш а. Цу тIа а къайлагIа хIама дац, цхьайола «мероприятеш» дигаланда а гойтама чакхйоахаш а, хIаьта, оалаш долча бесса, моттийта леладеш хIамаш а хилар.

Дувцар дац, кхетадеш да, массови кампанеш, къаьга манифестацеш вIалла езаш яц яхилга. Укхаза бустам хила беза, дицдалийта дезаш уж ярах тIекхетам бар Сона бу кхетам балара боля хила безаш хилар.

Цхьанна гIулакхана а тарлуш яц формализм, кхьхатий творчество, бюрократизм. Уж шоана, кIоаза зене я ВЛКСМ балха, къаьстта цо пионерский организацена кулгал деча. Дерригена а массадолча а регламентировать де, комсомольски организаце болх лакхера Iочухийтача директивай «прокрустово ложа» чуболла гIертар демократически, самодеятельни организаци йолча комсомола кIийлкаашта шоашта дукъала да.

Кхы а кертагIа гоза тоза еза комсомола комитеташа ВЛКСМ членашта юкъе сапна, иштта берий коммунистически организацена юкъе а хIара денна беш бола хоадам болаш бола организаторски кхетам баларен болх тоабра оагIорахьа ласташ. ЛоархIаме да комсомольски балхахой кагирхой массашара бувзам чIоагIбар, цар болх ерригача юкхьанцарча организацешка бокъонца йола творчески атмосфера хьаяра тIеберабар. Дукхача дикъе белгтала цунах тийша да кхуанбоагIача тIехьена кагирхой лучара, хIара зIамигача сага локха мировоззрении нравственно-политически психологически духхьалара кийчульятер хьахуаийтачара, парте царна хьалхашка уттаду декхараш кхоачашдеча комсомола лоархIам лакхбалар.

Укхаза вай кхетаду, уж дерригa декхараш кхоачашдаро дIадехаш хилар комсомола парте ду кулгал тоадар а, цу гIулакха юкъера кхоачам боацараш дIададахара. Цхьайолча моттигашка нийслу вайна комсомольски организацешта соп чIоагIа опека лоаттаяра факташ. Укхаза бIаргаго хала дац нагий нах гIалат боаларах бола хьадда бола кхерам. Цу тайпара йола позици тIаьза йиш яц. ХIана аьлча, гIулакх иштта эттача дезаргда, оалаш долча бесса, кагирхой уж дийна мел ба агашка боадабе, хIана аьлча, Маркса ираниический аьнначa тайпара, «когаш вахa Iомалуш, саг Iоветтавала а Iомалу, хIаьта дукхьал Iо а веттанлуш мара, гIоргваш на когаш!» ДукхагIа тIаша деза комсомолах. Амма из тешам хила беза дезд доагIар хьа а дехаш. Хилийта йиш йолаш дац, кхетадеш да, цIахакха хIама а — комсомола гIуламехаш эшараш вIалла [?] а ца дар.

Укхаза са ала безам ба, вай вIалла дага долаш а цахилар, комсомола деча партийни кулгала боарам алкха парткомо ладийгIача дешай дукхалга хьежна дархIа. ЛоархIаме да, эгтара хьалхе, кагирхошта юкъе дилла латташ йола социальни идеологически процессаш массаз а кIоаргга йовзар, царна хан-ханазхьа анализаш яр, кIийлен тIара лостамаш, балха эгтара действенегIа йола формаш хархара комсомольски организацешта гIо дар.

Из дерригa де деза сов хади. Ма могга дукхагIа хьезам луш, кхетабеш, практически гIо деш — ишта да кагирхой организацена деча партийни кулгала стилагара хьадехалза даргдоацаш дар. Укхаза митаххьа а кхьачахьчул дукхагIа Ленина дешаща аьлча, «теркалде деза «политическичун» соагIа «педагогически» а гIулакх леладара оагIув.

Укхаза дукхадар партийни кулгалхой юкъарчал доацаш, хIара денна яхар мо, парна юкъе хулаш хиларга хьежна хургда. Правило е еза — кагирхой болх беш, дешаш, салоIаш болча моттигашка хаст-каста хиларах, царна чIоагIагIа хьашт долча дешаех аьнда дерригa долча тайпара дувцаш къамельлаш де деза.

ХIаьта из а политически оагIора лоархIаме хиина ца Iеш, аз-м аргдар, психологически а лоархIаме да. Цу тайпара моттигаш еш, хьовна хьайна а чубоагIа кагирхой низ, хьаьл хьай тудлаш бIарг кийттача фактай кердa оагIонаш, дикагIа кхетае воал хIанзарча ханарча кагирхой боколица болаш йола башхалонаш, цар оамалаш. Ленина яьххача тайпара, «иштта хилалза дардоацаш хилербагIа, шоай дай санна боацаш кхача тайпара, цу кепагIа ца боагIаш, цу формеца боацаш, цу обстановке боацаш гарга баха безаш ма бий кагирхой социализмашна».

Дувцар дац, кхетадеш да, кагирхой хьеста беза, уж могобе беза яхилга. Идейни, принципиальни позици тIара ца доалаш а чIоагIа а хила деза вай дилла а. Из вай плено йоаллаш коммунизма идеех тешаш хилар да кагирхошка кхачийта дезар.

Комсомола кулгаллар из да комсомольски организацеш [?] битача уж лоархIаергйоаца кагирхой проблемаш [?] цуьна гIо дар. Сона дагара ярашь я, [?] хьалха, социальни проблемаш. Кагирхошта кхетам лучу, беррига идеологически балха а санна, бокъонца болла толам болаш, алхха из дийна уйла а яь вIаштIехьъяьккхача социально-экономически политика кIийлен тIа латташ хилча мара. ХIаьта социальни порядка проблемаш кIезнига яц кагирхой. Хьалхарча плане оттадергдар из цар шеррача маIанах образоване зенмар хьехарен дешаш.

Шоана довзаш да школьни гIуланхо парте отта а даь хIанз кхоачашдеш латтараш. Цар де дезар да ший лоIамеча къахьегама вахара ше дикагIа кийче хIара зIамигача сага гIо дар, образно аьлча, дукхача шерашка цун ва декха проценташ тергоне латтал хьадар.

Масса метте йоакко е еза школа е вуз йистедаьккхачул тIехьагIа а хIара зIамигача сага шийн знанеш кердаяха а шерье а йиш хулийтаргйола хьалаш хьадара гIуланха. Из дIадех хIанзарча ханарча производства динамика а, саг войса, оагIора дегIаьахувлара декхараша а.

Социологени йоах, къонача бахлохьта юкъе кадраш хувцадалара бахьан содержанеш къахьегама хьашни ма вашара ца хилар да. ХIаьта из ишта а да. Парте лаьцача производствана реконструкции модернизаций яра курсо йиш хулийт тахан из проблема кхы а энергичнегIа къоастае.

Кхетадеш да из проблема цу сахьате дIаярг ца хилар. Амма хьалаш хувцадалар, къахьегама чулоацам бIаьхий хилар дукхха сихагIа леларгда, нагахьа санна комсомоло цу процесса юкъе хьинарегIа даькъа лоацe. Укхаза шерра сфера я. Нахагара хьаха ца езаш вай кагирхой шортта йолаш йола знанеш, инициативе, творчески дагалувцараш тIаахийтара. Хетаргахьа, цхьайолча моттигашка тIом лоаттабе а безаргба наргIата, дегIа хало с езаш лоаца вахар дукхадезарацца. Лоацца аьлча, укхаза а. Ленина керттагIдаьххача тайпара, «кхоачам бац Советски Iаьдало приказ деннад аьнна а е парте хедам боллаш дола лоуне деннад аьнна а. «къонача ноахало шие нара мел деза из гIулакх».

Йоккха проблема я цъона дезадаш мел вашар доласш йолча чубахача моттигашна йилашбер. Шоана хоаш я, наха чубаха цIенош хьалдара масштабашка дилдача, вай меттига шийслуш, паччахьалихе дунен тIа да хилар. Амма наха чубахача моттигий проблема хIанз а геттара ира латт, хIаьта из къоастаяра кхы а резерваш лаха езаш а я. Цуна дувзадена, хетаргахьа, уйла е езаргья кооперативни хьисапе чубаха моттигаш хьалъоалла пIаьххача хана дола кредиташ хьожадаро торонай. ХIаьта комсомола йиш хургьяр кагирхой кооперативаша хьалъеча гIишлошта шефство эца.

ХIаьта тахан тIехьара ала безам бола хIама. Комсомола мугIарашка цхьа миллиони ах миллиони коммунист ла хIазь укх саьвата. Дукхьале царга гIолла дикагIа лоаттаргъя комсомолана кийлаш. Iаьдала ниваца-м де йиш яц ца. ХIаьта, Ленина дешашца аьлча, «авторитета» низаца, «енерге, опыт йоккхагIа хилара, йоккхагIча разносторонноста, йоккхагIча таланта низаца». Коммуниста комсомоле бу болх — из бехктохкаме партийни болх. ХIаьта из сий а деш бе а беза. (ТIоараш тох.)

Долча бесса аьлча, комсомольски кадрай дош, ала йиш йолаш да, карттердарех да, аьна. Укхаза дерригa а боккха лоархIам болаш дайдейно тешам хилари нравственни цIенали, организаторски кайяр, кагирхой специфически запросаш дика теркалъе хар, профессиональни зрелость, кагирхоех йоалла кхачал. Цулукъа да, комсомольски кадраш хьахаржара проблема, хIаьта иштта комсомольски кадраш советски, боахама, кхетадеш да, партийни балхаш тIа хьежавар даим партийни комитетий теркама юкъамоттиге хила дезаш хилар. Со тийша ва комсомоле кулгал дара дика школа чакхъьяьккха болча нахa, цу тайпара шовех бенна тешам шоай къахьегамца баккъеберг хиларах. Кхетадеш да, из дерригa а дииза доагIаш да эскарa комсомола а.

ХIаьта хIанз, новкъостий, пурам да сона КПСС ЦК Политбюрон СССР Лаккхерча Совета Президиумон тIадилла сий дола декхар кхоачашде а Советски Эскарен Форда тIафча ТIема Флотен комсомольски организацена доккха паччахьалкхен совгIат — цIеча Байракха орден — дIалла а! (Беррегаш хьалIоетт. Iалашонте чIоагIа, дIаьхдь детташ тIоараш а долаш. К. У. Черненкос дIатIайол Советски Эскарен Форда тIарча ТIема Флотен комсомольски организацен байракхи тIа орден. Залерберараша скандировать ду: «Советски Союза Коммунистически парте — Сийле! Сийле! Сийле! Советски Германарча Низий—Сийле хийла! Ленински комсомола — Сийле хийла!»).

МАЬРША КЪАХЬЕГАМ ЛОРАБЕШ

Кхы а чIоагIагIа тIадийрза Даьхе дукха езаргйолчеа моастагIий товма хургболчеа уйлах кагирхой кхебар, чIоагIагIа политически, классови фел йолаш, деналерча гIулакхашта массаза а кийча болаш уж хьалкхебар — цу тайпара декхар оттадир КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхерча Совета Президиума Председатела К. У. Черненкос комсомольски организацей секретарий Дерригасара совещание къамаьл деш. Из кхоачашдара наьхаш дийнар 30 мае Йоккхача Кремлевски дворце хиннача совещание пленарни заседане.

Президиуме — КПСС ЦК Политбюро член, СССР оборона министр, Советски Союза Маршал Д. Ф. Устинов, КПСС ЦК бехктохкаме болхлой, цхьайолча министерствий ведомствай кулгалхой, военачальникаш, подразделений, дакьой, кемий политболхлой, комсомольски организацей секретараш.

Пленарни заседане дIахо йийцар доклад.

Къамаьлаш даьраша дийцар Коммунистически партен Советски правительствай Германарча Низашта хьаждийна оттадаь декхараш кхоачашдарe даькъе ВЛКСМ эскарерчи флотерчи организацей лоархIам дIахо чIоагIIбарца дувзаденна дукха дешаш. Белгалдаьккхар, эскарерчеи флотерчеи кагирхой социалистически яхьера хьинар айдарза, цунах боахача кхетам балара торонех бокха пайда ацакза, комсомольцашна къона тIемахойн хьалха латта ссединенина даьгьен бахьан доаш, тIемен политически говзал лакхъеча эгтара лакхагIа хьокхамаш лахар дукъа лоаттабеча къовсама юкъе оазаба барт ца хилар.

Гулбеннараш дегаш гIоадаьнна а болаш тIаийцар КПСС Центральни Комитета, новкъостага К. У. Черненкога дохьийта письмо. Цар хьакхайнадар дIахо а шоай бахчен хьехархой хиларех тарра парте дерригIа аха, цун программни лерхIараш кхоачадар духьа хадданза къовсам лоаттабе шоаш кийча хилар.

Совещание КПСС Центральни Комитета дош делар, эскарен флотен комсомольцашна, беррига советски тIемахоша КПСС XXVI съезда исторически решенеш кхы а чIоагIагIа тIабийрзан хьинар да кхоадеш кхоачашъергхиларах, Герзашцарча Низий тIема кхоачам чIоагIбергхиларах, социализмана нарагIдаьнна сийлахь-доккхий хIамаш тешаме лорадергхиларах.

Комсомольски организацей секретарий Дерригасара совещание шийн болх чакхбаьккхар.

(ТАСС).

● Партийни вахар: балха стиль

ДЕРРИГНЕ А ЛОАРХIАМ БЕШ

Йоккха яц Сунженски консервни завод ше а цун коллектив а. Массехк шу хьалха Ассиновски консервни завода филиал а йолаш яр из. Чахдаха деза баьцадаараш а сом а дукхагIа ме хул кхы тIа оборудовани а оттаяь, ишта тайп-тайпара гIишлош а хьалъяь, «Чечингиплодоовощ» объединенена чулоагIа завод хьайир цох.

Ше къаьстта предприяти а хинна дIаяттача хьалхарча деношка деза республикерча цу тайпара йолча предприятешта тIех ца бой, кхы эсагIа болх ца беш хьайоагIа из. ЦхьайттаlагIча пятилеткана хьалхарча кхаь шера план 1983 шера 1 ноябрь хьатIаотташ кхоачашйир цо. Планал совгIа заводо 492 эзар сома мехьа продукци дIаяхьийтай потребителашка цу юкъагIа.

Иштта укх шера хьалхарча кхартала план а тIехкхоачашъяьй завода коллективо. Товарни продукци дикагIа йоагIачуд шоазза дукхагIа арахийца Iийнанц из.

Заводо арахеца продукци — баннашка ехка помидораш, нарсаш, тайп-тайпара сокаш дIаухийт гаьнарча СибаргIа машининь буллача болхлошта. Уренгой мехкдаьтта доаккхаш божхача наха, кхыча моттигашка. ХIаьта баьцадаараш, сок вайцига санна хьа па хулача цу мехка хIара совгIа дIакхаьчача банках бое мах буваца а безац.

Мишта вIаштIехьдаьнад къонача завода лоаццача хана, 3—4 шера, чам бола, нахе эша продукци планагIа йоагIачул а тIех арахецилга Iалашде. Цу хаттара жоп луш, ала деза предприяте кулгалхой, партийни организаце теркама юкъеттe хаддаьна латтар эгтара хьалха саг ва, аьнна. Къахьегача наьха бокъонца йоакко ю укхаза. ВIаштIехьдаьхад къахьегама хьалаш. Iалашдеьд, балха тIа эша говзал хIарене хулалга, дIадоахийтад коллективана хьалхашка латте декхараш, уж кхоачашдарах бола лоархIам.

Найса кхетадаьд завода партийни организаце КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленуме аьнна дешаш: «Вай балха лоархIамегIа йола зено я производства эффективности продукце дикали лакхъяра тIехьа лоаттаду къонсам. Цунна тIаерзаьа хила еза социалистически яхь, къахьегамца коммунистически хьисаве гIулакх леладаре болам, хIара коллективаа, Iалманхой, специалистий низ».

Завода партийни организаце теркам тIабахийта леладу къахьегама дисциплина чIоагIъелга, договорни декхараш цIенхаштта кхоачашделга. Укхаза Iомабу дай хьисапе къахьега, зIамигачун а доккхачун а лоархIам бе. Моттийта а ца леlаеш, хIаране хьалаьр фуд хоаш, цунах боагIа моральни а материальни а мах беш лелаю социалистически яхь.

Цхьаккха а хIама ца ваш, ца лоархIаш дисац заводе. Дерригa а учет йолаш леладу. ШоалагIча дийнахьа балха хьаьвнача хIара сага хоа селхан шийна фу карагIдаьннад. Итогаш ю бетта, квартала, шо бетта, шера баьча балха. Къахьегарга хьежжа хIаране сий ду, ахчан премеш ду. Хьалха латтарош бувцаш арахец «молнеш», пенгазеташ, царех лаьца яазу районни газета тIа. БоккхагIчар говзал дIайоаейт къона бaрашта. ХIаьта шоашкара масал а гойташ, хьинаре къахьегаш бола нах укхаза кIезига бац. Ерригача коллективе лоархIаш, сий деш ба дукхача шерашка заводе болх беш йола М. Шевцова, Т. Губаева, Д. Алботачева, Р. Леснова, М. Темирсултанова, А. Арапиева, кхьбераш.

ЛоархIаме да хIара коммуниста нагIийна декхар тIа а дилла. Цо из ишта кхоачашду хьожаш хулга. Иштта беча балхо коммунистий бехктохкам лакхбу. Iомабу шоаш тIаийца гIулакх чакхдаккха. Заводе болх беча коммунистех цхьанкха а вац партийни декхар доацаш, из кхоачаш ца деш. ХIаралена хоaр, цунна карагIдаргдар теркал а деш, лу партийни поручени. Масал, коммунист Г. С. Петров агитатор ва. Ца хоаш тIадилла дац из гIулакх цунна. Йоккха я Г. С. Петровa вахара а партийни балха а опыт. ХIанз шие пенсе тIа вале а, хоадабе дага вац ветеран завода коллективацара бувзам. Хьалхa санна хаст-каста гу из укхаза. Къонача болхлошта дувц цо Советий Iаьдало вайне еннача йоккхача бокъонех, кагирхошта хьалхашка латтача декхарех.

ХIаьта коммуниста А. Магаров пропагандист ва. Цо кулгалду наьха сакхетам лакхбеш йолча марксизма-ленинизма школана. Хоа цунна наьха къаьр айдергдолаш, дага чу дужаш дола, дош ала.

Июньски Пленумо дIадийхий даьсса хабараш а ца дувцаш, де лерхIараш тIаийду соцамаш йиллача хана кхоачашделга Iалашдер. Из гIулакх хадденза теркалдеш, тIахьожам лоаттабеш я партийни организаци. Цхьаь цаI критически замечани, предложени йитац укхаза теркал ца еш. Уж дIаязьеш лаьрхIа журналаш леладу. Цу тIа беналдоаьхи фуд балха новкъарло еш дар, кхоачамбоацараш дIададара декхарийла мар малив, хоадам болла за а йилла, хьадех хIаране шийгаре доагIар делга.

Производстве хьадер лоархIаш санна, партийни балха а учет лелаелга дика вIаштIехьдаьккхад парторганизаце секретара З. Шамилева. Лаьрхха леладеча журналаш тIа дIаяду коммунисташ партийни собранешка яхар, царна луш дола партийни декхараш, уж кхоачашдар, кхьдала дешаш.

Партийни организаце бу болх бувцача хана белгалъяккхаза яргья заводера гойтаре агитаци. Дукха лозунгаш, плакаташ, тIахьехамаш, марксизма-ленинизма классиктий балхаш тIара уйлаш я йоагI-йоагIача хьалтеха йоахкаш. Кийчъеш я къахьегама дисциплина чIоагIъе, прогульщикашта къовсам лоаттабе тIахьехаш, кхьйола гойтара агитаци.

Геттара лоархIаме да кIезигагIа хIама дIа а доийташ, хьакулаш дар дукхагIа, хилийтара кхоллама накъаш лехалга. Партийни организаци завода администрацеца цхьана дикагIа мел дар производствана юкъедоаладе хьож, кердагIа йола оборудовани оттаю. Къахьегама овсарле лакхъеш хIама хилар. 1983 шера вIашаI а елла, соцаш йоаха керда линии болх бе йоаллайтарах.

Укх шера нерлача из навах болх бе дика кийчъеннай завода коллектив. Ремонт яьй сок йоккхача а нарсаш баннашка ехкача а линешта, томный продукцена стерилизаци ю отдел я. Сом а баьцадаараш а хица дулаш йола цIена машинаш, эша екносташ, керда транспортер оттаяьй. Реконструкци яьй нотельнена, хьалъеш латт складашта лаьрхIа помещенеш. Дерригa а кийча да завода лаьтта леладерашна укх шера кхашка хьалхкедаь баьцадаараш, сом тIаэцара а из чакхбаккхара а.

М. Э. [illegible].

Грозный — Наур [?] маршрутерIа автобусаца дIаьха лелаш болча пассажирашта дика вовзаш а цар лоархIам а ва Наурски автотранспортни предприятера водитель Магомадов Саьида. ЦхьоалагIча класса водитель тIаьхьола автобус эха балха ара ца воалаш йиш нагахьа да дагIаи. Пассажирашта культурни гIулакх деш, царна безаме волаш, финансови балхьаш тоахаьа ем хиларех Салавде сий дахийнад пассажирашта юкъе а ше болх беш волча наьхьнашта юкъе а. Укхаза из болх беш вола дийттаьнагIа шу да. Хьаькала аьа а хьетаи, башха-дика толамаш доакий хиларах дукха совгIатаи тIайнад цунна. Цхьакха бутт дIабахайтад цо началькхкаъ кьин кхоачаш ца еш а. Цудукъа шоай воллонаше эгтара хьакхарчарча коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи елар цунна.

СУРТА ТIА: водитель С. Магомадов.

Дж. ТОХТАРОВА сурт.

ТХОГА ЯЗДУ

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА КОТАЛОН 40 ШУ ДУЗАШ

КХАЛСАГО БІУХОЙ АТАКЕ КХУВЛ

Муза ор цун цІе, «Тха Муза» — оалар цоз салтош. Из дукха езар царна. Цхьбоссар ум цо, тІак ьнина хилорцен, кулг дай, кадай долаш хиларцен. Доарано сиха ахене чу дІачу а воо, чоз екна йоллоре из: «Сатохалахь, дукхаезарг, сатохалахь! Аз укх саньта, чоа йайтта ьына, госпитале дІавохийтаргва хьо...».

Из ор военни фельдшер, 317-ча стрелкови дивизи 571-ча полка чуйоагІача кхоалагІча батальона санитарни взвода командир. Берригаш а цацбоелаш хІама хивар цІаьа. Миштта хилар ьыча...

1943 шу. Краснодарски крае Гривенской яхача станице юххе тІом беш ор тха полк. Тхона ьарда оагІоратьа геттара кхотабеннабор фашисташ. Малх чубузаш латтана вання контрнаступлени йир оаха. Фашисташ кІоаиг-дукхи тІеьльанна бальар. ТІаккха, цхьа юкь ьиннача хенна, тха батальона вІаштІеьльальар фашисташта юкъе нийсьала. Оаха тІом баьча дальхе тІа кхоатта итт гарта вай салте вар чоаннавь. Уж цхьаннахьа, чукъийттача маттэ хьегулбир арза. Музас цар чоанаш йийнар, воспуска а ниайбир цо уж. Бакъда, машен ьадр, снарядаши патроняш ахьаш а эзаш йола из оаа ялецар.

ТІаккха, цІаьха тІадоначе дока кьайлаьхккар ерриге а моттиг. Хьалланаьха дов снадалор. «ТІеьльанна боалаш латт - тоаш хьйборош, — хийтар Музайна. — Доаргой йир ье хьоргбо аь! Унаорльалар из шиччо ди ьалкагІа хиннар дега а два. Миттэ, кІана санна, фашисташта юкъе чу а яха, тІом беш ор полк. Ча тІетена делча цхьан рьбоний цІаига чу хьегулбир вай массахк доаразо. Цу хенна пришов вара — сиха тІеьшена деала, ьнина. Цхьанкха а тайпара доаразой тІама хаьаро арабеха вІаштІеьдалеьвар. Уж бисар хил дегье цу цІаига чу. Фашисташа цІи теха доагадир доаразой чубола цІа. Музайна а бІухошта а хьесавор цар уволаш, бакъдар, до гІо-новкъостал децар. Цу хена дуа бНар Музас: дерлъ-ро, бакъда, цхьаккха а доарахо ныы вІалхьара цо ьовкхил тІома юкъа вутаргац, ьына. ТІоа сагоча санна, кертэ чу дара цунна из кІана. ХІьата гІулакх геттара ьирадайраьдар. ДІадеваш латтеча даппо юкъе цІеаьа бІаргебайр цунна иза тІеьшина боагІа вай бІухой. Из ьирда оагІув бар. Фашистий тоьаш геттара юзе хилар.

«ТІеьшина боагІарош соцабе бозе! Доаргой бебайта йиш яц!» — йоак цун сиздене детталуча дога. Бакъда, фу де йиш яр цун — зІамагача, кьоначча кхалсага! Цхьаннаи ТІаккха хилар тамаш йола хІама. Йийна улкача салтачоа юхера автомат тІаккхийта хьа а ийца, ьирда оагІораьвара флеж йолчеха дІадар Муза. ЦІа міарг тІеетта тІорміг беттальоре цун хьен тІа. ДІаккессар цо из. ТІаккха сардамаш даза йоллалор тІальшина боагІача бІухошта. «Соацал! — йоаар цо. — Эхь кетацил шоаьа! Юкъесоцал! Кхалсаг йоллашевь а со а мича уд! Собарде! Деррахой маастагІашта кІалйут оаш!»

ЭгІазьэвеча кхалсага юкъ бІаргаьча, дазе хьэйзар салтий. Юкъесацар цаІ, шоллагІвар, кхоалгІвар... Кхалсаг тІамбо — вай... — тегадалор царна. Юза а йнйрах, дов да белаьбар.

Хьаметтол, чоанаш ьь хинарош а, гарз бо долле могарши, Музес дег ураоттадь, фашисташта дуьхьала дов до белаббар.

БІухой масттэ хьакхдерча дальха тІа тракиашина дІаскІовгІбалар, тІеьшина бохар цар фашисташ. Цу бусса, уралатта ца могаш кІоадьонна а баьлаш, тыле дІабахьийтар шиэ доаразой Музас. Из бахьан долаш Муза Брикова (зІама — Асхольская) — тІом берах йоаа ЦІе Садика аза орден хилар.

Цу эпизодах лаьца дуцар чу халача деношка арадальнеча «На штурм!» яхача дивизиси газета. Цу тІа лына кхьча публикацех полка хайр Музай беррига вахара кийг. Грозне вІашагІьэллача 317-ча стрелкови дивизе дІайолаваьр из гІулакх де. Цу газета тІа иепатоха винача «Вай турпелаш» яхача заметна тІара вай деш: «Военни фельдшер Брикова Муза Брикавнас тха подразделенице цхьана чаккбаьнккаб цум беррига а тІом бара киньь. Масто а хана пезотан хьалларча мугІарзанна, эггаре лиргІа йовча земний из, доаразошта медицински гІо-новкъостал деш. Цхьан дов витье цо дІальена денели кьонечени бехьан делаш цунна синой «За боевые заслуги» яза медаль.

Кхьча публикацеш тІара хоьайна, Муза Брикова МагІарбина юкъе цунна надаль онналя дийнальа Коммунистически парте кандидатолла дІеийча зиновита. Штаба начальникна гІевна хиннача Утина ие кандидатекота кхьийтача доносена тІа язду: «Парте члене кандидатолле оаьо хьабицай военни фельдшер Брикова, из майра йоІ я, дукхаза лирьча тІома юкъьа гІо-новкъостал дальд цо чоаноь берашта. ХІьата цхьан тІом тІа шо тоташеЙ нонцо а ьийнаьа.

Копайоавоно ьоам бу вайга Музас дальча цхьаьза деналерча гІулекхаз а: лийлнача снарадоаш лоьтта тІа а теаа, траншеи чу дийна воллоашьа а дІаоалла вохьел пулеметчик воло Милвиш Пономарев, Музас хьалхьвакха из.

Геттара а хьоалол тосса ор Муза самоныструктор винача Самарина Катайца. Цунца цхьана дакьа лоацар цо цкьа лирача тІама юкъе вай бІухой боизза йоацаш боллача группана фашисташа гебельч хане. Цу тІом тІа маастагІчан пхоно моттагІа кхийтта йийр Самарина Катя. Йоакхе гІайгІа кьелар Музайга.

Горед Грозного Уцаннофча Вашенаки яхача керта шаччалца цхьай диаинцац цхьана бІаьза тІема лияь бабб Брикова Музас. Цигача хала чоа йир цунна. Фронтовой а полеой а госпиталеш дорба дейтам хилар. ТІаккха цІерра Грозне, болх беш хилар медсестре йолаш тайп-тайпарча медицински учреждениеш.

ХІана хэ — къаьгеама ветеран, тІома ветеран, парте ветеран — пенсионерка я. Бакъда, шоаяткьалагІа шу да цо са це лебаш шийна дукха база болх бу Гудермесски районерча Дарбанга яхача лечебни учреждение.

Фронтера денош парткийн стаж хьайогІа коммунист... цо дукха кхьалар кьоначарна хьалхашка выступленеш ен, цо дуьц царна цар тазаьара сийрде оглар бальан долаш бейнерек Сийлахь - боккхача Даймехкан тІом тІа, нийса кьатта дуьш хьалкхобу уж.

Ю. ПОВАЛЯЕВ,
тІама ветеран.

Даьжагі шу да Н. Ф. Федотовас республикански тІоьна инвалидий госпитале болх бу. Из а хирургически отделена медсестра.

Дег тІара доагІача дІайбаца денашца берашы оалаш оац из укхаза доаккха дарба дайнаш болча тІома ветеранна. ЧІоагІа боьаю, эццаце, гІулакхца йоллон хьеж из царга. ЦІаккха моттиг нийсьдлийтац цо уваьшта дерс хьоккхо...

Нина Федотова а коммунистически къахьегама ударник.

СУРТА ТІА: Н. Ф. Федотова.

Г. КУРИЛЕНКО сурт.

Новкъостал дех

ДУВЦАЧУНГА ЛАДУВГІА ЛАЦ

1976 шера Сунженски районе Нестеровски яхача станице лаьрхІар тищедена эІанара бІоагІий дІа а доаккаш, царна метта нерда аьшабетонни бІоагІий дІадогІа. ЛархІа-м хьархІар, цхьабакъда, шоай декхар кхочаш-м дивзар районерча электросета болхлошаІ ХІьата станица электролинни геттара воча хьале кхьчай. ДукхагІдола бІоагІий ІолегІар кхерам болаш да. Цхьадараш Іо а лийга вахха зенаш а дальд.

Масала, 1983 шера станица махкбузехьарча оагІорохьара цхьадола бІоагІий ІолегІарах напряжени йолча тока саьргех дІатоссабенна, бахача маьха шы етт белар. ТІаккха, дайнача хьайбай хогаметта саг нийсвеннавалара, мел юхьІаьрию хургьяр цох! Из дош дуьцаш дукхазе хийтхьаб юртахой Нестеровски исполкома председателага І. Точиевга. Цу гІуллакха из сарцагІавьнанац ала йиш яц. Со цига ваха волаш, І. Точиева сога хьахьекхар бІаь совгІа лист хургйола, района электросета начальникага, къьча бехктокхаце йолча организацега исполкомо уж линеш тоае яхаш, дехар деш, дІахахьийтача кьахатий пачка.

Цхьабакъда, шийга дуьцар пенага дувцаш мо мара, тергалдеш вац района электросета начальник В. Чичайкин. Цу тІа, цунна дика ховш да, хІана а тІехьа, цхьабола станице баха нах электричество ца хилар бахьан долаш, бус йоагаю лампаш йоагаец багІилга а деша дагІача берашта цІагІа урокаш е хала йолга а. ХІьата са цхьа хаттар дар Чичайкинга:

Маца, фу дича дІадаха вІаштІехьдаргда уж гІалаташ?

Хьалха болх беш хулар, Іуйрийна объявленеш а кхьдола хоамаш а деш, тха станице уллача «Путь к коммунизму» колхоза радиоузел. Вамьда, хІана 500 совгІа радиоточка болх беш ца хилараш, цу колхоза хоамашка ладувгІа торо яц. Дукха хана дена дувцаш латт из гІулакх. ХІана хувцалургда алга а яц.

Хь. ГЕРОЕВ.

ВАЙ—ПРОИЗВОДСТВА ДАЙ

ХІАРАНЕ ШИЙГАРА ДОАГІАР КХОАЧАШДОЙ

21 шу даьннад тха бригада вІашагІъелла. ХІьата цу хана дена ухх коллективе кьахьегаш, из со. 21 шу кІезига ха яц. Цудухьа, тха вІаштІехьдаьннад чІоагІа барттайна, шийн истори а традицеш а йолаш дикр коллектив хьае. Ах санна, бригада хьахилча дена хьальала кьахьегаш бола болхлой дукха ба тха. Царех латт коллектива тІум. Цар боча делаю бригада кьахьегама традицеш. хьнмари нили кхобац уж кхы а йІальхегІа хилийтара. Мах бась варгвоадаш донкха да цар кьоначча болхлошта шоай балха говзал кІоарга Іомаяра. профессиезаллийтара деш дола новкъостал. Цудухьа тха кьоначча гІишлохой вІаштІехьдоал шоай гІулакх сиха довза. 40 процент бригада болхлой хІана нагий мах ба. Вештта аьлча, кьонала хьинари опыти цхьана долх.

Кьонала хьинары опыти вІашагІкхетар — из я тха коллективо массаза а доахача толамий дард.

Ала доагІа, гІадвуташ да коллективо шер-шера доаха толамаш. Дукхача шерашка комбината бригадашта юкъе лелаеча социалистически яхье хьалхара моттиг йоаккхаш хьадоагІа тхо. ДСК карара кара тела цІе вымпел 1979 шера дена тха бригадага я из. Карарча шера хьалхарча квартале баьча балха итогаш йича ДСК-а эггара дакхагІа кьахьегама хьокхамаш гойтар оаха. Тха вІаштІехьдальар 600 эзар сома пайда бе. Вешта аьлча, хІара болхлочо бе бера болх 4200 сома маьха хала безача, кхоачашбьар 5300 сом мах болаш ба.

Из дика да. Бакъда, даьчох кхоачамбаь Іе йиш йолаш дац тха гІулакх. ХІана аьлча, хьалхашца латта дехар доакха да. Укх шера тхо дехкарийна да 1 миллиони 800 эзари сома болх чакхбакха. Из толаме кхоачашдоторонаш йолаш я. Бакъда, царех ерригнех пайда ийбой оаха? Ийбац.

ТІаккха малагІа да уж тхона новкъарле еш дола бахьанаш? Фуд оаха ца деш юкъагІлусар?

Эшаш йола гІишлон материалаш ханнахье хьа ца яхьаш моттигаш наст-наста нийслу. Оаха хьаду цІенош панелех да. Бакъда, хІана а дика яц вай хьеш йола гІишлон материалаш. Тхона хьакхухьача панелашта юкъе а нийслу стандартагІа йоацараш. Масала, панелаш ехха еза закладной оетхалаш харпахьа ехна а моттигаш нийслу. Уж хьа а яьха хила езача моттиге дІайохкаш а дукха ха йое. Цул совгІа, тхоай боена болх бе безаш хул тхо. Хетаргахьа, вай республике кьаьстта из дош дувца ха хьетІаккхьчай. ХІана аьлча, тха цхьан бригада бала хинна Іац из. Цо чІоагІа новкъарле ю республика беррига а монтажникашта.

Дикка ха йоаю оаха бетони арматурен йоацаш дагІаш а. Масала, цхьан этажа-сихха монтаж из доал тхо. Бакъда, панелашта юкъе аьча, йоаькьаш бетоваца хьал ца йиньача шоллагІча этажа монтаж е дІадоладала йиш яц. ХІьата гІишлон объекташ оттальча ханна эксплуатаце дІа ца елча мича йоал. ТІаккха йиллича хана гІишло чакхьлакха гІерташ дІайолаш штурмовщинаш, авралаш. Юххера а из деррига ІатІь балха дикала.

Массаза а лерттІа кхоачашдац шоай декхараш тха заказчикаш а. Цар ханнахьа кийчьяц гІишлон майда. Масала, соахха тха бригада хилар Грозне Сайханова улицагІа 104 квартира йола цІа хьалдеш. ПланагІа из цу шера шоллагІча квартале эксплуатаце дІачудала дезаш дар. Бакъда, кхоалагІча квартале мара... Бахьан: гІишлон майда кийча ца хилар. № 2 йолча гІишлошта механизаци еча управление ханнахьа кран дІа ца оттаяр. 1-ча январе дІадоладала дезача 15-ча марте мара йолалаозар оаха монтаж.

Цох лаьца дукха дувцаргдапар аз. нагахьа санна цу тайпара хІама цкъа нийсдена мара лецаре. Иштта цаІи ахи бутт бодбир оаха Черноречье яхача поселке 177 квартир йолча цІен монтаж еш а. ХІьата карарча шера а гІулакхаш лина лац. Цхьаннахьа а гІишло дІайолае мегаргйолаш майда кийчьаь бальнабан заказчикаш.

Лакхе дийца кхоачамбоацараши дурлийта гІалатаки нийсдалийта йиш йий-те? Я. Эпар цаІ мара дац: гІишлохьалъеча лакъа лоацаш мел йолча организаце декхар кхоачашдара бехктокхам кхетабари дисциплина лакхъяри. Цхьаькха цхьа хІама а гар укхаза дича бакъахьа. ГІишлош хьалъеча лакъа лоацаш мел йолча коллективашта юкъе шерра йоаржае е еза социалистически яхь. ТІаккха хан-ханнахьа вІашагІ а кхийта яхьа итогаш е еза. ХІьата ханнахьи дикеи шоай декхараш кхоачашдальраш материальни а моральни оагІорахьаре белгалбаха беза. Цу дерригне а доакха новкъостал леогІа массанена а буксонашт хьалхар дукхагІеи лиигІен хилийта. Иштта, бакъахьа хургдар. нагахьа санна гІишло хьалъеча юкъе лакъа мел лоацача организацей партийни комитеташа наст-наста вІашагІ а кхеташ, нийслуча кхоачамбоацарех цхьана дувцаре уж сихагІа дІадоахаргдола нахьаш цхьана лехаре. ГІулакх иштта вІаштІехьлахкача хьалханиа латта проблемаш кьоастае дикка аттагІа хургдар.

Болх иштта вІаштІехьа из боанхе ткона новкъарле ю лерттІа болх дІабахьа. Уж кхоачамбоацараш нийсдалийтарах, планаш кхоачашьаьлеа, тІехьхарча пхьан — шин шера бригада хІара болхлочо доакххаш дола алапи хьалхарча шерашца нийсдича, лохденнад.

Шоай алапи лохдаларах, шоашара дІа мел нІнхар бехке вец, бека хьайзар цхьабола болхлой. Тха бригаде а нийсбелар уж санна бараш. Масса а долча хІаман кулгалхой бехке бора цар. ХІьата штукатураш С. Даташева, Н. Меркулов, В. Сидоров заяаленеш а ена балхара дІа а бальар. Балха опыт йолаш, дика говзанчаш лоархІаш бар уж. Цхьабакъда, уж юхасоцабе гІортанзар тхо. ХІана аьлча, цу тайпарча болхлошта дагадоалар дукхьала шоашта бола аьттув мара бец.

Дукха ха ялалехьа царех цаІ, Н. Меркулов бригаде юхавахьежар. Из балха хьаьцаш ДСК-а гІолла приказ а техадар. Бакъда, кьахьегама коллективех долча Законо еннача бокъонех пайда а эцаш Н. Меркулов балха юхатІавцанзар тха коллективо.

Дукха дувц вай дисциплинах лаьца. Амма, сона хетачох, цхьайолча хана лоацца кхетаду ду вай из дош. Дисциплина хьоалаеш массане а бувц балха тІехьабусараш, прогульщикаш, балха тІа корта бохабу маларвш мелараш. Царца-м кьовсам лоаттабе. из возар дІаданкха-м тала лац. ТІаккха. миштта кьовсам лоаттабергба С. Даташева, Н. Меркулов санна бераш ца?

Цар прогулаш яц, балха тІа кьаракьаш мелац. ХІьата шоай болх бовза а бовзаш дика хьа а бу. Цудухьа царга хІама ала йиш яц. Бакъда, кхераме ба уж коллектива. ХІана аьлча, цар дог лазац ерригача коллектива гІуллакх. Уж сагота бац шоашта хьадоагІаш шортта ахча хилча.

Ахча ца дезаш-м цхьанкха а вац. Бакъда, из дакхха деза кьахьегамца дог цІена долаш, эггара хьалха коллектива юкъарча гІуланкхах дог лазаш, уллув шийца болх беча новкъосташта хьалхашка из хьаьца эхь хетаргдоацаш. Дани а паччахьалкхенгара шийна дІаделаш хила мегаргвац саг. Хьадехалехьа, уйла еза: «бокъо а е яц из хьалеха, фу даьд аз паччальалкхен беркат соадакккхара, малагІа дакъа юкъедихьад?» Уж хаттараш шийна хьалхашка ца оттадеш вар бокъонца вола советски болхло вац.

Со цецвоа, уж санна бола нах тха коллективе нийсбаларах, царна шоашта паччахьалкхено еш йола йоакхо йицъяларах. Айса дувцараш доккхий кьамальаш да ца алийтара тешал деш дола масалаш доаладергда аз. Тха бригада хІара болхлочо юкъера хьаийцача бетта 220—230 сом ахча ийду, хІаранена паччахьалкхено чубеха квартираш еннай, тха болхлой бераш детсадашка дІанийсдальд, езачоа хІара шера салаІа, дарба де курорташнен санаторешкен путевкаш тел.

Кулгалхоех тийша дукха да. Царна, кьахьегам хьаькьалца, лерттІа вІаштІехьбаккха харах тийша да толам баккхар. Балха тІа цхьаьца кхоачам ханнахьа ца лоаттабарах йоакха хаюкаметтаоттае торонаш хала езача, каст-наста кхычахьара бехке бараш леха доалу вай. Бакъда, малагІа да хІаране гІулакха, кьаьстта ше юкъедихьа дакъа? Миштта юха дІалуш болх бу вай? — яха хаттараш нагтахьа мара оттадац вай воашта хьалхашка. Отрадига бакъалой-м дар.

Цхьа масал доладергд аз тхоай бригадера. Укх бетта 7 шие цхьан этажа тхов тулача хана, ховшие а перемычкаш а ца йохкаш плиташ ІотІоехкияр М. Хасаханова звенос. Из беррига а болх цІаькха бе бийзар цар. Цо дукха ха йоайир. Тха коллектив бригадни подрядагІа болх беш ма йий...

Цу хьакъехьа чІоагІа нийсса аьннад КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхьарча Совета Президиума

Председатела новкъоста К. У. Черненкос «Серп и Молот» яхача Московски металлургически завода болхлошца шие вІашагІкхийттача хана: «Кхетадеш да, лакха динал хилара дешаш дукхача хІамех тийша хилар. ХІьата а хьалхарча моттиге хІана латтац аьнна латт болхлочо ший балхаца лоаца гІулакх, аз аргдар болхлой эздел»

Болхлошта, хьехархошта, лорашта, шоаш бухсоцаш аьлча шоай бераша хьае йиш йий во квартираш?» Да а ла из иштта. Хьанна ду вай цІеноаш? Вайна воашта.

Хетаргахьа, чоалхане доаца бахьдар да из. Цудухьа, геттара а хала хет из ца кхетадеш бола чах хІана вайна юкъе нийсбаларах.

Цкъа шоллагІча смена болх беча хана. гІишло хьалъеча майдан тІа лоазараш деш дальхача бераша хий хьа а хийца, шланг цемент чуйолча бочка чу йиллара из нийса ах дІаккосса езаш хилар. Из деррига а бІаргагушие, царга йист ца хулаш, цемент яшаш латтарах сагота воацаш лаьтта хиннав стропальщик В. Хасанов. Из хьахеэача чІоагІа корзагІьынна, вгІальаха яр еррига а бригада. Массане а чІоагІа бехк баьккар цунах. Кхийтарий цох Хасанов. Со тайпа ва — кхийтар.

Цу тайпара масалаш нагтахьа мара нийслац тха бригаде. Бакъахьа хет сона кхыча коллективашка а уж кІезигагІа нийсдалар. ХІара бригада чувоагІа болхло, «ер са да — ер паччахьалкхен да» яха уйла хургйоацаш, вешта, паччахьалкхен беркатах шийчох санна дог лазар — из кхетам хІаранена дег чу бомийтар эггара керттера лоархІ оаха тхоай балха тІа. ХІьата дукхагІча дакъе иштта кхетам лакха болча, ший балха говзал дика йовзача нахах латта тха коллектив. Цудухьа, молагІа а хало эша а еш, массаза а толам баккха вІаштІехьдоал тха.

ХІара дена баьча балха дукхали дикали дІаяздеш журнал леладу аз. Цу тІа баьча балхага хьежжа хІара гІишлохочоа баллаш увттаю. ХІьата хІара бетта бригада совето уж баллаш вІашагІ а теле пуи балха квалификацега хьежжа алапи хьоьаду. Цу дерригне чІоагІа доккха новкъостал ду хьадер дикагІен дукхагІен хилийтара хІаране безам тІабахийта.

І.-Хь. ЦЕЧОЕВ.
ДСК-а комплексно - монтажни бригада бригадир, РСФСР заслуженни гІишлохо.

ДАЙМЕХКА ТІЕМА ТЕМАНА ХЕТАЯЬ

Сийлахь - боккхача Даймехка тІома хетадаь дар, вай массанна го йиш йола, «Турпал кънах» яха художника В. Корецкие плакат. 1941 шера август бетта араьльар плаката сюжет вордадоккхаш йола почтови миниатюра. Из ер тІема темагІа йола эггара хьалхара марка.

ТІом болабенначе хьалхарча кхьь кІиргІа тохинан сентийн миз дукхагІа хиларех пайда а нийбеш, вай доазон тІа гальна хьачубьхкар фашистсин бІухой. МоастагІ сецавора доррнгача советски халкъа низам оарцагІдела девш хилар. Хьее йолайир къаман ополчени. 1941 шера декабре арайоал «Къаман ополчени» яха художника И. Дубасова марка. Уж почтови миниатюраш Сийлахь - боккха Даймехка тІема занарча маркашта юкъе хІанз магтаьа мара нийслуш яц.

1941 шера Москвача юххе бонкха контрнаступлени а хь вай эскаро юхатехар фашисташ. ХІьата цо хьакьхар гитлеровски эскаф доазалургдоаца да яха заборан харц хилар.

1942 шера ноябрь бетта араяйнйцар «Сийлахь - боккхача Даймехка тІом тІа байна Советски Союза турпалаш» яхача маркай хьалхара сери. Маркаш хетальар летчикашта В. В. Талалихинна (1918—1941 ш.) Н. Ф. Гастелловн (1907—1941 ш.), инарал-майора Л. М. Доваторон (1903—1941 ш.), комсомольцашта С. Чекалинна З. Космодемьянскайна. Уж байра тІом болабенначе хьалхарча беттанка.

ХІьата цу хана арахоле йолальар тІамон къахьегамеи эпизодаш юццал йола марвай йеккха сери.

Сийлахь - боккхача Даймехка тІом тІа байнена Советски Союза Турпалашта хетаь маркай сери 1944 шера шозлагІа араяйнйцар. Цо дийцар подпольни организацей турпалех.

Цу шера араяйнйцар Сийлахь-боккхача Даймехка тІом тІа байнача Советски Союза Турпалашта хетаьча маркай кхоалагІа выпуск. Цу сере хьалхарча марка тІа вар 920 фашист вийна, гварде сержант пулеметчик Х. Нурадилов (1920—1941 ш.). Из марка хилар вай республика Грозне хиннача эггара хьалхарча республикански кхувшбоагІарий филателистически выставка эмблема.

Ерригха а Сийлахь-боккхача Даймехка тІома шерашка арахийцар тІема-патриотически темана хетаь 150 марка. 1945 шера август бетта Коталон орден яхача марка тІа дар «1945 шера 9 мая Коталон цІай» яха йоазув. ХІьата цу событена лаьрхІа йола маркаш арахийцар 1946 шера январь фабраль беттаьна.

Москве Кремлевски пен юхе латт вовзаш воацача салтечунна оттадаь памятник — Сийлахь-боккхача Даймехка тІом тІа мел байнарашта оттадаь памятник. ХІара дийнахьа укхаза бехке хул мах машера дукха, Лаьтта тІа мел баьарий кразе дукхе шоай синош Іодехкинар сий да. 1967 шера декабрь бетта араьлар беймарчарна оттадаь памятник тІадола марка.

Советски почта массаза а йоаш тІема тема. Маркашц, маркаш тІайола конвертащ, почтови карточкаш дуьи тІом тІа Советски халкъе гойтача деналорча гІуалекх.

П. МИНЧАЕВ.

Оаха яздаьчун легагІа

«ХІана доаладу халкъа эша товараш»

Укх шера 13-ча марте «Сердало» газета тІа араьлана хиина «ХІана доаладу халкъа эша товараш» яха критически материал йийцар Грозненски машинальъа станце а муть тІаботтарен Іобаьккарен балхий механизирвании дистанце а болхлой цхьана кьча совещание. Газета тІа дувцаш ю хилара, цхьан технологех болх беча Грозненски машинальъа станци, МЧ-5, Грозненски автокомбинат яхача кхаь организацес ханнахьа нуть тІаботтарен Іобаккхарош гІулакх лерттІа вІаштІехь ца даккхарах, вагонаш сайца латташ моттигаш нийсьенай. Иштта, материала тІа белгалдаьха хиина кхоачамбоацараш нийсдалийтаре бальнаш тохкаш гучадальар, ядохиникташ яхьаш кхача № 2209121 йола вагон 22 феврале дена 29 феврале кхаччалца, ду мукъа да йолча. «Зооветснаб» контора шоай низашца ІойоссальгІа, тух дахьаш ена № 2589644 йола вагон 1983 шера 14 сентябре наькъкомбината юхе ІойоссальгІа. Цунна тешал ду вагонаш хьетІейоаларахр дІайиграхи оттадаьча ведомосто.

Вагонаш Іо да йоассаш дукха сайна лаьтара баьхкаш цІенхашта техкад. Грозненски машинальъа станца начальника Н. М. Марахтанова шоаьхьаш Іодахарен тІадоттарен балхий дистанце начальника К. А. Айрапетяна дІахайтад моахьаш Іодоассадара балхачта цар шоаш тІахьожам лоаттабеш ца хилар.

Г. МАМИЕВ.
Къулбаседа - Кавказа машинальъа Грозненски отделене начальника дехкараш кхоачашдер.

«Болхлошта сихха новкъостал эш»

1984 шера 20-ча марте «Сердало» тІа араьлна «Болхлошта сихха новкъостал эш» яха критически статья йийцай «Трансмаш» завода партийни бюрои профсоюзни комитетеи цхьана кьча заседание. Критика бакъхиннай.

ХІанз завода кулгалхой, партийни, профсоюзни комсомольски организацеш а кьахьегамеи производственни дисциплинаи чІоагІъяра, производства культура айяра, болхлой кьахьегамеи бытеи хьалеи тоадара оттаь мероприятеш чакхйоаккх.

Уж кхоачашьяра тІахьожам лоаттабу парте райкома.

А. АСТАФУРОВ,
КПСС Старопромысловски райкома хьалхара секретарь.

Шун хаттарашта жоп лу

ПЕНСИ НИЙСА ХЬОЖАДАЬД

Са 68 шу даьннад. БархІ бер кхиду аз. Пхи шу балха стаж а йолаш, бетта доагІа алапи 80 сом а долаш вахе тІа хьар со. Сана хьожадаьд 13 сом пенси. Нийса дий из?

З. АРЧАКОВА.

1981 шера 2-ча сентябре арадаьннача СССР Лаккхьарча Совета Президиума УказагІа бархІ шерага кхачалца пхиьн дукхагІен бер даьча а хьалкхеньча а хьона пенси хьожадаьд йиза йоацача балха стажах. Хала еза балха стаж 20 шу йолаш, документашта тешал деш дар пхи шу да. Юкъера дІалаьрхІача бетта доагІа алапи 80 сом а долаш пхи шу балха стаж хиларах 13 сом пенси нийса хьожадаьд.

В. МАГОМАДОВ.
Н.-ГІ. АССР социальни Іалашон министра заместитель.

Вай город-вай цІа

БОС БАЙНА ДА БАЬЦЦАРА ДУВХАР

Массаза а Грозный хозьяй, цун фо цІендальд баьцоетІаша. Цхьабакъда, хІанз кьаьстта чІоагІа эш пунна из хозьеши тоаеши йола а. ХІьата иштта цун фо цІена доаттадеш йола а баьццара хІамаша гаьнаши, хІана аьлча, сихха дегІайоагІаш латт, заводашка мелла профилактически гІулакхаш дой а атмосфера демацен газаш йоахача примесашцен бІехьеш йола, мехкдаьтта химически махкдаьтта чакхдоахен промышленность.

Цудухьа сага хьалкъало а кулгаша а дина дарсдоаца хІима да хІанз Іалаш ца толхадайтар, гонахьара баьццара го лорабар. городерча фаунана де доаттІаш дола гІулакх дар.

Цу лостамагІа цхьадола балхаш деш латт. ХІьата фу балхацьа уж дераш? РСУ балхахоиш город баьццаре ерзае гІерташ кІоагарч доах городе, лаьттан состав миштай а ца хьожаш, цхьанкха удобрени чу а тассанза долча цу кІоагашке гаьнаш дІаюоеІ, амма дІахо, кхьметтал, хий дилла а царна цхьанкха гІулакх дац, цудухьа цар дІаегІа кукха гаьнаш йокьалу.

Иштта хІана хиннад Жуковске цІерагІча улица тІа. Лоабата тІа дІаегІа йиъ бІаьга йокъа а енна, гІажамаш санна ягІаш я хІана. Материальни ве даьд паччахьалкхенна, моральни ве даьд граждашта.

Тухачевске цІерагІча улица тІа 66 я, цу тайпара малагІча гІуланкха йогІ а ца хоьш дІа а егІа, йокъаенна га, Кирова проспекта тІа — 50. Микрорайона кхьча улицаш тІа го йиш я цу тайпара сурташ.

Олимпийски проезда тІарча цІеношка нах баха хайна массехк шу да, амма фасад йола оагІув лерттІа гаьнаш а егІа хозьаь яц. ДІаегІача гаьнех а 18 хІанзе а йокъаьенай.

Жуковске улица тІа да «Пионер» яха ахкан кинотеатр, амма цунна гонахьа хІама дац йоархІи эрий ньи на буци мара.

Микрорайонера культура кхурч ба «Россия» яха кинотеатр, хІьата цунна гонахьа а яц е зизай клумбаш а е газонаш а. Алхха ах метр лакха йола туй яха массехк галга йокъа ца луш иштта йисай а ца хоьш йиса массехк кхы галги мара хІама дац. Царна деш цхьанкха гІулакх дац.

Кагирлой мара малаш ба дика гІулакхаш дІадоладе а уж чанкдаха а дезараш! Амма иштта хеташ бац Грознерча кооперативни техникума общежите беха нагий нах. Из хьахьоках цу общежитена юххе уллача техникума доалахьарча участкага кхоашнаш сег на хилар о. Цхьанна а тайпара даь хІама доацаш яьсса уллаш я из гахан а. Цу участкана хозза планировка а яь цу тІа декоративни кІотаргаш, сирени жасмини яха зизаш оттадича клумбаш газонаш йича, аллейкашка гІандаш дегІача салаІа моттиг хургьяр дешархошта.

Кирова цІерагІча ПТУ новкьон яьсса майда я уллаш. Из-м хоза гаьнаш а егІа кхы гІулакхаш а дань тоае езаш ма йий. Цу тІа, дехала долаш хІама а дац из.

Каст-каста нийслуш хІама да хоза кхьа а хьийга наха дань хІамаш цхьан хулигански элементаша хІалакдеш. Цар кагью гаьнаш, хила ца доагІача наькъаш дехк, зизашта когаш тІабетт, гонахьарча гонна доккха зе а деш. Цу тайпара моттигеш нийсьелча гушахьа доацараш санна тІех а даьнна дІадаха дезац вай. Вош хилице участкови инспектораш долаш санна, совцабе беза вай харцахьа лелараш.

Лакхе йоалаьча факташа тешал ду город гаьнаш, зизаш а дегІа хозьяра дош вай формально леладеш хиларан цу гІулакха лерттІа тІахьожам лоаттабеш ца хиларан. Тесса дитад из гІулакх Ленински райисполкомо а. Из дош иштта дита йиш яц. Указа сихха порядок е еза.

Во хургдацар дІайогІаш йола саженцаш цар оела чІоагІбаллалца йолча хана дина товдаьча лаьтта а йогІийташ, цул тІехьа ший овлаш чудаха деррига лаьтта а тІехьа нердача моттигашка дІаэшагІаш хилча. Иштта ду из хІама кхьча городашка. Кхетадеш да, дІаегІача гаьнашта дилла гІулакх де деваш хилар. Из хІама дулургда баьццара ерзаь моттигаш шефашка дІателаш хилча.

М. ФЕДЯНИН,
юрист.

Кхоана—бераш лорадара Дунен халкъашта юкъера Ди

Ираз дола берал

КхуьшйоагІа тІехье деррита долаш хьалкхеар ший керттера декхар лоарх! Советски Іаьдало. КПСС Программа тІа дІаязлдь да: «Хlара бера ираза вахар Іалашдар — коммунистически общество хьалтешбарий эггара- керттерен бехктохамегІен дола декхар», да аьнна.

Социализмо луш мел дола дикадар эггара хьалха берашка кхоач. Вай мехка эггара хала хиннача тІема шерашка а дикагІдар душ бераш Іалашдора. Массаза а берий йовкхо еш хьаденад Советски Іаьдал.

Кхуьшбоагlарий кхел боккхагІбарий бе йоал. Вай кара да кордача тІехих, эксплуатацех, лазарех, къелах, модалих бераш лорадар, дунен адамаш цу гІулакхе оерцагІдахар. Парте а правительства а берий боккъонца йсахкхе елга дика гучайоаккхаш ба «Деша даха ха йоацача бераштa общественни кхетам лулга дегІадоаладара хьакъехьара» СССР Министрий Совета соцам. Керттера уйла тІаьхнйтай цу тІа детсадий, детясле сеть шерьяра, цар материально - техническы база тоара, дзарие, лорий йоаккхоца уж дикагІа Іалацъяра.

Интернациональни доттагІала, машари прогресси баьхан доаттабеча къовсама тешаме болаш, советски наха массаза сапна тахан а хьашал леладу берий ираз вахар хилийта гІерташ тІема дукъала мел долча прогрессивни адамашца. Машар безаш мел вола сег дукъала ва американски администраце леладеча шірчача гІуланкхашта. Малхбуаси Европе цар дІауаттаеча ракеташта, дунен массе моllнге цар Іоехкача базашта. Боккха кхерам ба цар тахан дунения тІаоттабьр. Цулукъа тахан Іалаьмате чІоагІа кхер хlара нана ший бера кхоанчарча кхелах. Из кхер ший бер вахаре эшаш дар дІа да кхоачаш дисар, нанна лов ший бер могаш-маьрша долаш хьалкхер, дийша хилар, хьабе болх, чуlе тхов-кийле хилар. Капиталистически мехкашка болача миллионаш болча наха из кхочам бац. Из деррита а эггара хьалха бераштa Іатіь.

Вай девиз: дунен тІа мел дола бер ираз долаш хулийтилга. Цулуkъа вай мехко хьинаре лакъа лоац хlара шера чакхдоаккхаш долча бераш лоралара Деррпгдунен Ленна накъабоагlаш. Эшшача бесса вей мехийрча берий проблемаш къоастаь ца Іеш. бераш лоралара бола демократически дунен халкъий болам хьалдолаш кхакъег вай.

Шервгара шерага тоалуш доагІа советски наькъа вахар. Цунга хьежна тоалу берий гІулакх а. Хlара шера дукхагІа хул деша даха ха йоацача берий учреждения. Школан реформа ярна кхы а чlоагlатІа тоалургба цар болх. Тахан дукхьал цьвана вай респубднке я 370 берий яслеш, детсадаш, царна чудоагІа 37640 бер.

Деша даха ха йоацача бераштa яь уж учрежденеш дукхагІча даьмe тахацарча замо дІадеххача тайнара яь я. Цар чу дa группашта лаьрхІа дола садоlа комнаташ, дика кийчъя наб е мотнгаш, физкультурни а музыкальни а занятеш чакхъяха залаш. Уж тайпа дика берий учреждения йолаш я «Красный молот» яха завод, «Грознефть», «Грознефтеоргсинтез», «Чечингушвино» яха объединенеш, кхыраш. Нитта берашта мел эшар долаш дика детсадаш я республика районашка а. Царца юкъе дикагІчарех я Шаьлара № 2 йола детсад. Аргунерча гlишлон материални гlишлон индустрея детсад. «Наурский» винсовхоза детсад, кхыдараш.

Хьехархой коллективаша а дика болх бу бераштa правевенни, эстетически, тайп-тайпера кхьбола кхетам лун кхоне тІехье кхееш. Уж Іомаду къахьегам беза, школе деша лахача дикагІа деша, дешарах кхеташ хила.

Доккхий а кІоарга маlaн долаш а декхарат да деша лаха ха йоацаш дола бераштa кхетам балар. Цудухьа цу учреждениешка болх беш бола нах а хила беза бераш делаш, нарца болх бе хоаш, хьакъал, кхетам, эздел долаш. Тахан цар бизза кхетам балрга хьоьна хургва берах кхоана Даьхен гражданин. Из шоай декхар дика кхетадеш а, боагIача бесса из болх дІахьош а дукха болххой ба республика берий учреждененшка. Царех ба Грознерча № 101 йолча детясли-сада заведующи, халкъа образоване отличник Албогачиева Мяхьмала Аминат, № 125 йолча детсада воспитатель - методист Каткова Галина Семеновна, № 103 йолча детсада музыкальни кугадко Ротштейн Ольга Исакова, Шаьларча № 2 йолча детсада заведующи, халкъа образоване отличник Хаджева Нина Махмудовна, кхыбараш.

Цу учреждений болхлошта меттел, берий даьна нохчозта вайна, массанена а боккхагlчарна, бе-башха дешан хила йиш ли вай бераш минта дах, царна фу эш, фу дез, царга фу гlайгІа я, сенца цар сакъерладу хар. Цу дерригие йоаххо яр, воешкара цхьанкха тайна гІалат гуча да доалийташ, массаза а бера хьалхоша дика масал гойташ хила деза вай. ТІаккха кхы а дикагІа а хозагІа а хургья вай тІехье, иразегІа хургья цар кхоане.

Бераш — вай ираз! Уж дешаш дии да деш, машар долабеш, вахар хоздеш, тоадеш бахаш а лелаш а ба Советски нах.

В. ТАЦЕНКО.
Нохч - ГІалгІай АССР просвещене министерства деша даха ха йоацача бераштa кхетам балара Вела инспектор.

Кердадараш

Боккха пайда баьннаб

Изобретателийя рационализаторийя Ерригсоюзни общества Нохч - ГІалгІай областной Совета пленум хилар. Материальни, доагора - энергетичес к и, къахьегама ресурсаш кхоара а дерттІа пайда эцара а темах доклад йир цу Совета председателя В. Н. Евдокимова.

ЦхьайтталагІча пятилетка шерашка рационализаторски а изобретательски а предложененх пайда эцарах кходаьл вай республике 39 миллион сом. Духхьал дІадахача цхьан шера пайда ийнаб рационализаторийн изобретателийя предложенех.

Пленума доаьхашхоша белгалдир шоай болх кхы тІа а аппара, тоабара наькъаш.

С. ОСМАНОВ.

Сезон чакхъяьннай

М. Ю. Лермонтова цІерагІча Нохч - ГІалгІай пачхьалкхен драматически театра аргІанара сезон чакхъяьннай. Баньда, салоІаш бац цун актераш, уж кийчлуш ба хургйолча гастролашка.

ЦхьоалагІча июне деиз цар гастролаш дІайолалу город Саратове, кхоллама коллективо цига гойтаргья Горьке «ТІехьарбараш», Перекали на «Горячая точка». Сигереда «Эзоп» яха пьесаш.

Цхьан бетта цига хиннчул тІехьагІа театра коллектив гІоргья Днепродзержинске, Львове. Цу городашка а цхьаьна бутт боакхаргба актераша.

Цул совгІа, театро болх дІаболабьб кердача пьеса тІа. Из я С. Чахкиева «БІаргий хих бизза кад» яхача драматически поэмах оттаеш йола драма.

Спектаклай ролашка ба опыт а говзал а йола актераш РСФСР халкъа артист В. Отлоблин, РСФСР заслуженни артист В. Белоглазов, кхыбараш.

Р. АЛИМОВ.

АХКАНГА КИЙЧО ЕШ

Укх аьхний республикерга еррига пионерски лагерашка болх беш хургба 575 пионервожатеш. Уж ба грозненски вузий, Гудермесерчен Грознерчен педучилищай студенташ, дешархой. «Раздолье», «Рассвет» яхача пионерлагерашка эксперимент е дагахьа вІашагІьехнай педагогически отрядаш, цар членаш вожатеш, воспитателаш хинна ца Іеш, технически а музыкальни а кружокий кулгалхой ба.

ВЛКСМ обкомоа пионерий республиканси Дворецон ахная сезон хьатІаккхоачача укх денощка «Горный воздух» яхача лагере чакхдаьккхар вожатей семинарий кІира. Цун программе яр пионерийи школьникийи салаlар вlаштІехьдаьккхарах йола денцеш, тайп-тайпара конкурсаш.

А. ЛЕВИН.

Наха хетадаь вахар

З. К. Мальсагова 90 шу дузаш

Укх денощка 90 шу дизад Мальсагов Куразе Зоербик веьча дийнахьа дениз. Вай массена а къаьстта уйла тІайохийташ цу цхьан хаина лоархlаш бевгайоаккх из событи. ТІемаxо, общественни политически деятель, яздархо - драматург, журналист, переводчик, литературовед, тІаккха юкхере а, кавказовед... Тешалаш, доккха къаьхьали кІоарга уйлаш йолаш волча сага мара вІаштІехьдергдац уж дерригга хlамаш чулеца.

Куразе Зоербика ваxара доагІача даькъа кхачараш хаьен чоалхенен шераш хиннад — Кавказе Советски Іаьдал оттадеш хинна ха. Чоалхане хиннад массаза а йоазув - дешар ца хоаш воландаь, къаман йоазуви литературен доацандаь, кадраш ца тоьандаь хинна ца Іеш, интеллигенце цхьа даьцъе, латтача событей маlан юкхьаеца кхета ца а деш, шекдуладаш лаьна хилара а.

Цхьабеккъдa Мальсагов Кавказе Советски Іаьдал оттадара тІехьара йІубенна къовсамаз а хила дІаотт, цул тІаьхьагІа ший дерригa хьинар тІеденийта къоне советски культура хьалъе волалу, кхибараш шийна тІехьа а хьехаш.

«Массанехьа а гуш хул из — город Орджоникидзерча заводашкаи фабрикашкаи, шеpeча а гаьнна йоамашка а ядача юрташка...

Цу заманчІ ене (1922 шера), Хlирийна, Чорсий - Балкхаройна, Галгlайна чуйоагlаш хиннача Горски Республика просвещене нормонала тьомвеу из. 1923 шера цхьоалагlча мае Іалаьмате боккхача лоархlама событи хул гІалгІай халкъе вахаре — цун къаман меттала арайлар «Сердало» аьнна символически цlи а йолаш долча газета эггара хьалхара номер. Корда хьахиннача газета эггара хьалхаре редактор хилар З. К. Мальсагов. Цунна хайр цун оагlонех кордача вахаре боккъонца йола трибуна е. Йоазув-дешар ца хоалга дІадаккхара, деша дена ха хилален деша дагІаш бераштa кхетам балара, профессиональни образовани ялара, политически кхетам балара, революце идеяшта пропаганде яра, литературeн искусствaн дешаш — уж я цу хана З. К. Мальсагова кулгалдеш хиннача газета гlеттаьчe проблемех цхьаерш.

Куразе Зоербика чІоагlа уйла гlайохийташ хиннай гlалгlай йоазуве хьадаран догlадоаладарем. Ше цlьение оттеео цо эггара хьалхарча гlалгlай алфавита проект.

1926 шера ший образование дlаводахье дагахье Ленинградски университета языкознанен материальни культуран факультете деша воде из. Хьалхарча денношке а дениз профессораше теркалду поамаllо Іилманна къаьстта чlоагlа безам гlабеза хилар. Дукхьал цига нерабрзао цо массе оагlоретьаре знанеш, цхьабеккъдa, цо керттера уйла тlайохийт лингвистикана, къаьстта а языкознанена. Цу гlулакха кlоазига гlо деьдац Зоербика чlоагlа безам болаш падийгlача, Іилманхочо, кавказоведа Н. Я. Марра йийвача денцеше.

Ший гаргарча маза юкъе цкъа хьоазавь Іийнаьац Курезе Зоербик Іимерзен боарам бовзаш йоаза талант йолаши хиина Николай Яковевич Марр.

1929 шера университетере дешар толаме чакх а даьккха цІаьоагlа Куразе Зоербик, тlаккха из хьокеу ГlалгІай, цул тlехьагlа Нохч-Гlалгlай исторе, мотте, литературе Іилма - толхама института директоревла. Эггара чlоагlагlа чуийна цо бола баь за я из. Цо язъеш арайол Іалаьмате дукха статьяш, заметкаш, корреспонденцаш, Іилман балхаш, художественни произведенеш.

Йlаьхий я цун лингвистически тlехьале: «Аукоски диалект», «Гlалгlай мотта грамматика», «Бацбийски мотт», «Нохчий юкъера йоазув», «Наьски меттацара классни элементех долча дешар», наьски бlарчe мбарийски - кавказски диалектологи Іомарна гlулакха вай денощка а боккхача маьла дола кхы балхаш. Юкъарча доацаш цо дагъа доацаши булгандаши кийчъьяь арахийцан а Іилма - толхама института «Известейи» 5 том; «Рост» яхаш журнал хиннад хьадаь, нохч - гlалгlай словараш яздара болх баьб.

Мальсагова чІоаггІа лоархlам баьб диалектологи Іомаяра. Бацбийски мотт Іомаберах лаьца цо яздаьд:— «Бацбийцаш таькар — нохч-гlалгlай диалектологе проблемаш къоастевра а цу материалий ларда тlа цхьанха хала декхар — нохч-гlалгlай литературни мотт хьабелга — кхоачандара а тlаарзаьча Іилман мероприятей доакъоех цlа».

Уж мугlараш 1932 шера яздаь да, хlаьта цу шера августеи сентябрей Тифлиса гlолла Тбетене Бацбийцаш (цова-тушинаш) болча вода Куразе Зоербик, цар мотт Іомабар а Іилманга гlолла кхетабар а дукъа. Дlахо йодача хана «Бацбийски мотт» Іомабелга цун Іилман балхашта юкъе эггара боккхагlа а лоархlамга дийлача тlех а бола болх хиннаб. Из кхолхечул тlехьагlа (З. К. Мальсагов воина шу дизара хетаьча траурни заседане 1936 ш.) аьнна да из.

Леман Тушета командировке вала воиш хана Куразе Зоербика яздеьча дневника тlара цхьадола йоазош дада вайна къайхашка. Уж статьяй авторга гlад а яха хьаденне да уж Мальсагова йишас — Джамбулатова Куразе Зинандас, исторически Іилмай кандидата, Нохч-ГlалгIай АССР Іилмай заслуженни деятеля. Хелахете а, поацца йоазош мара дац уж, хьаьта цар а къаьтга хьакъоих наьски мотт Іомабара лард йолаш юлача хlара «кирпишкега» Мальсагов мел къахьегам хьинари дlадахийтад. Цу тайппара хьожаргда вай дневника тlарча мугlарашка.

«1925 шера 11 август:

Кхоана 11-гlа да яхаш таоесарара бийса хала хьикхар, шиь цхьана цlенъехча, дорга тlа нхар. Аз наб хайра вирар. Іуйра кавказоведене Институте вахар со. Сога хоам бир, тушинаш (бацбийцаш — Б. Ш.) болча этнографически экспедици яхай, аьнна. Институте меттай отдела заведующи ва Зифельд. Сарраьза цlаьхха а веар со Цискаровгlара, цар массене письмо делар сога Тбатенуpча шоай гаргарча низага дехьийта яздаь, тlаккха поездаца Телаве вахар со. Телаве кхечалце болча цу берригане наькъе Іохайна аьвгlар со, Іоеагlора вала моттиг а йоацаш.

«1932 ш., 14 август:

...Хlаьдвенаш яхаш ногхье волевевие Буке (9 шу мара далинза вола Зоербика воl): — Со Іоесваргьава, папа, маца дlаховерго вай! Тlачоях со цунна. Из тув, хlаьта а, къайлагlа бlаргех зи тlадамаш легаду хазавийта. Нинъ белггала бlаьхен хlоема. Юттара а проргранка йоай, белггала лаьзаш цlанг хьай а къуххаш: Тбатана! Бадача гlолла Бунас а къоастаю леккара тхойнб хьесийра хlайа. Сона цхьаккха хlама бlаргагац...

Дlакхачар... Говра тlаpa Іо а девле, хlама дlачухьу оаш. Духьал меттан тlа Іодагlа аккай цlаыг. Шийла я.

Кlаьдвалар хетаб де. Шакха а гоара тlapa Іо ца доалаш нура чу дагlаш бархl сахьат совгlа ха хьикхар оаш. Сонам Букийнен доккха хlама дар нах. Извеч дlаволa... Сайна ма могта Іамахуллеча шийна хьалеьарн до лерзача уегаи тlа Іоауть Шийла я. Со гlорзваш лит...».

(Тlехьагlа, Буке (цун цlи —ЗдильГири), кlаьдвена баргаш хиll йадай бомабе могащ хинна из, хала да тlаттача зама фронта вода, йlаккхе 1943 шера майра свите — Даьха лорар сенна, шийна 19 шу а далалела Курско - Орловски дуге йаллеча тlам тlа вуз.

Иэ-м тlехьагlа зул — дукхаз, дукхаза шераш даьнча...).

Хlанз тlаккха? Хlанз Мальсагов болх беш ва, материал ийчъю: юха а дневника тlара мугlараш.

«26 август:

Массаза а дар деш ва со. Дийнакье иллеши фу ховлий — фу доазалий яха кlоанолгаши кийчъьаь аьннна. Доакаи леладерах йола терминаш чакхъьхар сарраьза. Кхоана эггара дукхагlа лапеш йолча пза глагола спряжене йиза чакхъякха дага ва со примераш а йоалаеш, цул тlехьагlа да дезаш лоадамбоаца хlамаш мара дисац — хронологически терминаш кьидараши.

«26 август:

...Хоза Іуйре я, температура а гlаьккъа я. Дез хlама дац. Тарзеш тlapa йоккъенна нахча а лехьеш, из юъ оаха, хий тlа а молаши.

«28 август:

Халкъ хьадаьнача моттигаш дола хоамаш гулде, Шифнерa цхьаца йолча моментешка хьаже везе. Рече образецаш гулъе а уж кийчъе а...

Тlаккха исполнене тайп-тайпарча рубрикашта хlап бацбийски наьха дукхалех дола хоамаш а цул тlахьагlа бацбийски фуха миграцехи дола хоамаш а гулде дезаргда. Цхьоалагlча числох Телаве гlоргва кавказоведене Институте хlадилларас Тушински - гурхий словарь оттадеш воина Давид Николаевич Кадагидзеца хьовшал тахар дукъа, цул гlехьагlа Тифлисе — музеешка хьажа, сий балга хьакъеьна институте хоам бе, поршна ваха...».

Лоршна ваха... Сайна хоашие а ца хьоахадеш дитадар аз Куразе Зоербик хала цамоган волга, цу тайпара хален кlордашн йолча командировке цун могашал чlоагlа толаве тарлуш хилар. Цхьабеккъа цунна хоар ма беш боле болх ший халкъа, Іилмана эшила. Белггала — се доаха хилар... Из а цун озмалаш цхьаькха оагlув йолчоа таре дар.

42-гlа шу долеш хинна Мальсагов цун вахар хьадача хиш... Вайна воаша гуш да кхы а мел хlама дуденна хургдар цу сагага Іилмана, литературена, искусствана... ший халкъа.

Вай хара кхача Мальсагова балхаш наггахьа мара нийслуш ца хуле библиографически хlамаш да. Дайна цун балхаш тар ма лу кьалаха гlертара деррига низаш оарцагlдаш а, хlаьта, мотаьа санна уж корадоагlингах хlама ца хуле — вайта кьакаьчараш мукъагlа цlаькха напатаке арадахарая доле дош оттаде деза ха хьатlаккхачей аьнна хет сона. Из Нохч-Гlалгlайчен къоначе Іилманхой декхар да, хlана аьнча, из цар дой, Зоербик сий деш догаехе ца Іеш, уж мах баь варгвокхо дика дола балхаш хьатlакхувча нохчелашке дlа а кхоачийтаргда.

Бела ШАВХЕЛИШВИЛИ, филологически Іилмай кандидат, ГССР АН языкознание Институте боккхагlволе Іилман белхе.

Грознерча № 9 йолча юкъерча школерча «Горошинка» яхача вокальни ансамбле болх бу 5 шу да. Из вІашагІьеллар а дукха болх беш вар а Нохч-ГІалгІай АССР культура заслуженни болхло Колшиков Александр Сергеевич ва.

Укх денощка из ансамбль яр Москве хиннача «Сакъердане поткаш» яхача къонача вокалистий Ерригсоюзни конкурсе дакъа лоацаш. Цу яхье ю лоталаь е яьккхар. Цига ансамбле дилар Марка «Верда», Шаински «Боккхий бераш бераш» яха илланаш.

СУРТА ТІА: «Горошинка» яха ансамбли цун кулгалхо А. С. Калшиков.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

31 МАЙ II ПРОГРАММА

16.40 — Фильм — Премьера. «Изумрудни города волшебник», 2 сери.
17.45 — «Керданаш кхоа (нохчий меттала).
17.55 — «Нийсаро» (нохчий меттала).
18.25 — «Нохч - ГlалгІайчо дий».
18.45 — «ЦхьайтталагІа пятилетка шерашка шу».
19.15 — Хаттарашта жоп лу. Передача даиттьа лоацаш ва производственно - технически бутема управлене начальника А. З. Хант.
19.30 — Илли ела Минатлова Владимира.

1 ИЮНЬ II ПРОГРАММА

16.45 — «Дlалургда вай дуна берашта».
17.15 — «Рябинушка» яха номер 9 йолча школа вокальни ансамбле.
17.25 — «Гургале» (нохчий меттала).
18.05 — «Илли ела Бахарчева Довлетаса». Серноводски кхьерни школа дешархо.
18.35 — «Нохч - ГlалгІай дий».
18.50 — Кинокурнал.

РАДИО

31 МАЙ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам.
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий, гlалгlай меттала).
8.36 — Шахбулатов Іадиана иллеш (гlалгlай меттала).
11.15 — БоккхагlчарнаберахІаьца. «Берий лоро хьехар ду». Беседа (нохчий меттала).
11.30 — «Къахьегамга хьежама — дlадалар — социализма керттерча принципах цаl а» (эрсий меттала).
11.45 — «Хьехамча — сийлахь цlи» (гlалгlай меттала).
15.15 — «Машарен социализман наьгъарlа» (эрсий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттамах лаьца.
17.18 — С. Маца иллей тема йола фантази.
17.20 — «Яхьа хьанкхана наь». Корреспонденци (гlалгlай меттала).
17.45 — «ДоттагlІен мотт — дунен халкъашта юкъарча бузама мотт». Беседа (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала).
18.30 — «Юртара вахар» (гlалгlай меттала).
18.40 — Концерт (гlалгlай меттала).

1 ИЮНЬ

7.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
7.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
7.30 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаоттамах лаьца.
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан наькъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий, нохчий меттала).
8.36 — «Массаза а хила малх». Концерт (нохчий меттала).
11.15 — «Лаьттан чиналш текнараш». Очерк (нохчий меттала).
11.30 — КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума соцамаш вахаре кхочаше. «Идеологически балха эффективность лекха хилийтара» (нохчий меттала).
11.45 — Дlадолалуш да пионерий аьхка.
15.15 — «Йовман Іуйре» яхача альманаха оагlонашка гlолла (гlалгlай меттала).
15.35 — Реклама.
17.15 — Передачай программа. Хаоттамах лаьца.
17.18 — «Нанна пална тlа», Беседа (нохчий меттала).
17.31 — «Цlе сийгаш» (гlалгlай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала).
18.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).
18.40 — КПСС ЦК апрельски (1984 ш.) Пленума соцамаш вахаре кхочаше. «Тоаз ела Советий балхо методий стиль» (эрсий меттала).

Хоттамах

Тахан республике гlоллен Грознен хувцалуш моукаш а йолаш, цхьаццанахьа лаьгlо догlа а делхаш, из ши къувкъаш делха а мег, малхбузехьара секунде 3—8 метр сиха мух а болаш, фегара температура республике гlолла 18—23, Грозне 21—23 градус йовхал а йолаш ха хила мег.

Кхоанен ломиен хувцалуш кхоалениш а йолаш, юкъюкъе лаьгlо догlа а делхаш, бе-беча оагlонашнахьара секунде 5—7 метр сиха мух а болаш, фегара температура бийсашка 9—14, денощка 17—22 градус йовхал а йолаш ха латта тарлу.

Метеостанца.

ШКОЛЬНИКИЙ СПАРТАКИАДА

Грозне шин дийнахьа хилар Нохч-ГІалгІайчен школьникий йийтталагІча спартакиада зачета юкъейолха яйгача атлетиках йола яхьаш. Финальни къовсамашка дакъа лоацаш хилар 300 совгlа кlаьнки йиигя. Юрташкарча районий школашта юкъе хьалхара моттиг яьккхар Гудермесски района барт болча коллективо, шоллагlа моттиг наурцашен, кхоалагlьар сунженцашен яьккхар.

Кхы иlезигагlа теркам тlаозеш бацар городской школашта юкъе хинна къовсам а. Ухказа № 41 йолча юкъерча школа коллективага кхача моташ хилинзар цхьанна а.

СПОРТ

ШТАНГА

Кхаь дийнахьа Гудермесерча спорта Дворецe хилар езача атлетиках йола йийлла турнир. Цунна юкъе дакъа лаьцар Грузерча, Волгоградерча, Къулбаседа - Хlирий, Черсий - Балкхарой республикашкахьа, Дагестанерча, Нохч - ГlалгIайчерча штангисаша.

Дикача толамашца дlайолайир яхь хlирий спортсменаша. Кхаь тайпара дозал дараш къовсабенначул тlехьагlа толаш бар уж. Хlаьта вай мехкахой дукха зуваш бацар.

Цул тlехьагlа яхьебоал 67 килограмм дозал дараш. Двосборье дикка еза штанга хьал а айеш (237,5 кг), котало йоаккх Гачаев Ильяса. Вай республикерча кхы а кхаь спортсмено котало йоаккх 82,5 килограмм дозал дараштa юкъе-хьалхара моттиг йоаккх Темирхаджиев Хьамзата, хlаьта 90 килограмм дозал дарех Чебиев Русланага кхочаш сег хилинзар. Ниитта хьалхара моттиг яьккхар Гудермесерча Гелисханов Султана а.

Командни яхьашка толаш хилар вай республикера коллектив, шоллагlа — Къулбаседа - Хlирийчен спортсменаш, кхоалагlа моттиг Волгоградерча штангисташка кхаьчар.

Из турнир дlахоййолача хина традиционни е лаьрхlад.

ФУТБОЛ

Нохч - ГlалгІай «Буревестник» яхача ДСО футбольни команда бокъо яьккхай футболах долча Ерригсоюзни студенчески ахкан ловзарий финальни къовсамашка дакъа лаца. ДукхагІча даькъе из коллектив латт Нохч - Гlалгlай пачхьалкхен пединститута физвоспитане факультета студентех. Полуфинальни яхьашка грозненцаша эшайир Казанера, Липецкера, Смоленскера командаш.

Финальни яхьаш хургья 3—10 июне Йошкар - Ола яхача городе.

◆

Грозне «Октябрьнефть» стадиона тlа хилар Къулбаседа/ Кавказа кубок яккхара футболах бола финальни къовсам. Хьалхара моттиг яккхар Грознерча «Нефтянника» Орджоникидзерча «Буревестникацара» довзар чакхдаларга хьенска хургдолаш дар. Из кубок хьожаяьр да «Къона коммунист» яха Къулбаседа -Хlирийчен кагархой газета.

Финальни къовсаме хьалхарча минуташка дена вlашагlкхетар чакхдаллалца хьаьший найараштa кхерам тувсар грозненцаша. Цунга хьежна каст-каста «Буревестника» найарашка бургац чуетт цар. Хьалхарча тайме цхьа бургац мара чутоха вlаштlехьдаьнадеце а, шоллагlа тайме ши бургац чутох Орджоникидзерча футболистий найарашка.

Ниитта, счет 3:0 йолаш грозненцаш толаш болаш чакхдоалл ловзар, цунга хьенна Къулбаседа/Кавказе кубок а царга кхоач.

Тамаш йоаца тамаш

Самардийнахьа тeкстильно - галантерейни объединене цlеча уголоке вlашагlкхийттабер предприяте къахьегамхой. Укхаза цар дехарца баьхкабар республикански атеизма Цlен дирекраш, шоашца цу цlен директор Дауев С. А., Нохч-Гlалгlай историе, социологи филологи института Іилман секретарь Гадаев В. Ю., пединститута доцент Беравец С. Н., университета доцент Волков Е. С. парте Октябрьски райкома инструктор Дзаурова Т. Д., Чехова цlерагlча республикански библиотека абонемента заведующа Шатыринкова Н. Т., а болаш.

Цар жоп делар сага всихкаца дувзаденна хула тамашийна хlамаш нийсдаларш дийна объедине болалоша даьча массехк хаттара. Уж ха лоаш бар кьал хьежар, маги, гашйоа хьахилара исторex, тахан а тlехье уж яхаш а гучаювлаш а хилара белгалонех, дика шийна йолча гlоlленна царех хьалха а хlаиз а пайда ийбеш хилара.

Хаттараштa жоп деяlачул тlехьагlа документальни фильм а гойтар хьаьшаш, тlакка фусамаьна доккха баркал аьлар лекторашта [illegible] хьаштеш кхоачашде уж миттa оарцагlбаларех.

С. ШАБИЕВ.

Хьамсара газет дешараш!

ДІАДОЛАДЕННАД 1984 ШЕРА ШОЛЛАГІЧА АХ ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газет язду республика пойтоши отделенешка, «Союзпечата» агентстваша, предприятешкарча, организацешкарча, учрежденешкарча общественни уполномоченнеша.

Газет яздаро мах (ах шера)—2 соми 4 кепиги.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; белхатохарий секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностех транспортех — 2-65-01; юрта бахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмаш — 2-85-64; корректоршка — 2-88-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора—2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-88-88.

Газет арадуш шинарей, ерей, шоаттей денощка

СФ05168. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2413.